

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Reggio Emilia i svenska grundskolan

– en studie kring synen på lärandet i
Reggio Emilia inspirerade grundskolor

Cecilia Kindell Svanevik

LAU370

Handledare: Pia Williams

Examinator: Staffan Stúkat

Rapportnummer: VT10-2611-114

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Reggio Emilia i svenska grundskolan – en studie kring synen på lärandet i Reggio Emilia inspirerade grundskolor

Författare: Cecilia Kindell Svanevik

Termin och år: VT-10

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Pia Williams

Examinator: Staffan Stúkat

Rapportnummer: VT10-2611-114

Nyckelord: Reggio Emilia, Grundskolan, Lärande, Kvalitativa intervjuer, Eleven i centrum, Läraren som medforskande, Leken, Miljön, Dokumentation

Sammanfattning:

Syftet med den här studien är att ta reda på hur ett antal lärare som är inspirerade av Reggio Emilias filosofi resonerar kring elevers lärande och vad dessa lärare anser vara goda lärandesituationer. Syftet är också att försöka hitta spår av teorier som ligger till grund för deras pedagogiska förhållningssätt och hur det stämmer överens med synen på lärande och goda lärandesituationer i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94. Min huvudfråga är därmed: Hur ser Reggio Emilia inspirerade lärares synsätt på lärande ut? För att kunna svara på den har jag läst litteratur som underlag till min bakgrund och därefter gjort kvalitativa intervjuer av Reggio Emilia inspirerade lärare. Intervjuerna har jag skrivit ut ordagrant och sedan analyserat med syftet och bakgrunden i åtanke. Genom detta har jag kommit fram till att lärarna anser att lärandet sker när eleverna får erfara det som de lär och att goda lärandesituationer menar de är när eleverna själva får påverka sitt lärande, när de får bestämma hur de ska undersöka ett problem och lärarna är medpassagerare på upptäcktsresan. Genom detta arbetssätt menar lärarna att eleverna både uppfyller läroplanens mål för ämneskunskaper, att de får viktiga kunskaper om processorienterat lärande och att eleverna lär för livet på mer effektivt sätt än om lärarna hela tiden styr undervisningen. Om läraryrket generellt började i större utsträckning att släppa på tyglarna och släppa in eleverna som drivande kraft för sitt eget lärande, så menar de intervjuade lärarna och även jag, att elever och lärare troligen skulle lära mer och dessutom skulle kunskapen vara mer synkroniserad med samhället vi lever i eftersom eleverna är en direkt avspiegling av samhället samt att det även skulle stämma bra överens med läroplanen, Lpo 94 på en rad olika sätt som nämns i studien.

Förord

Intresset för att göra den här studien har sakta vuxit fram under lärarutbildningen men starten till det kom när två vänner med doktorsexamen i annat ämne vidgade mina vyer tankemässigt, tack för det Sofia och Jesper. Från den stunden var det bestämt att jag skulle skriva mitt examensarbete om Reggio Emilia och den svenska grundskolan, trots att jag inte berört det tidigare i utbildningen.

Under arbetets gång har min familj varit ett ovärderligt och absolut nödvändigt stöd, utan det hade jag inte alls kunnat genomföra den här studien, till er är jag evigt tacksam. Respondenter och andra personer jag har varit i kontakt med har bemött mig på ett så fint sätt, det har varit en fröjd att ha med er att göra, tack till er alla.

Till min handledare Pia Williams vill jag rikta ett särskilt tack, för det otroligt välanpassade bemötandet, det enormt fina stödet och den väldigt sakkunniga handledningen.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte och problemformulering	8
Begreppsförklaringar	8
Bakgrund	9
Reggio Emilia filosofin	9
Synen på lärande	10
Dokumentationen	11
Den medforskande och lyssnande pedagogen	12
Den tredje pedagogen är miljön	12
Konstruktivistiskt perspektiv	13
Sociokulturellt perspektiv	15
Lpo 94	17
Sammanfattning	19
Metod	20
Kvalitativa intervjuer	20
Val av respondenter	21
Genomförande av intervjuerna	21
Intervju med Ida	21
Intervju med Pernilla	21
Intervju med Linda	22
Analys av data	22
Etiska principer	22
Reliabilitet, Validitet och Generaliserbarhet	23
Resultat	23
Ida lärare på Sjöskolan	25
Hur lärande sker	25
Goda lärandesituationer	26
Pernilla lärare på Sjöskolan	26
Hur lärande sker	29
Goda lärandesituationer	30
Linda lärare på Havsskolan	32
Hur lärande sker	32
Goda lärandesituationer	33
Malin lärare på Havsskolan	35
Hur lärande sker	35
Goda lärandesituationer	35
Sammanfattande analys	37
Eleven i centrum, att utgå ifrån eleverna intressen och frågor	37
Läraren som en lyssnande och medforskande lärare	38
Leken och lärande och en helhet	39
Miljön som ett redskap för lärande	40
Dokumentation som ett redskap för lärande och utveckling.	40
Spår av lärande i praktiken	42

Diskussion	
Metoddiskussion	42
Resultatdiskussion	42
Konsekvenser för läraryrket	44
Förslag till fortsatt forskning	44
Referenser	45
Bilagor	
Bilaga 1 Intervju frågor	
Bilaga 2 Dikt: <i>Tvärtom det är hundra det finns!</i> av Loris Malaguzzi	

Inledning

Det finns några olika pusselbitar som tillsammans har lett till att jag har fokuserat mitt examensarbete på hur lärare förhåller sig till och tänker kring elevers lärande i svenska Reggio Emilia inspirerade skolor.

Jag har mött flera lärare under min verksamhetsförlagda utbildning som har haft olika sätt att se på elevers lärande och de har på olika sätt försökt att tillmötesgå deras behov. Jag har hört flera föreläsare som förmedlat olika sätt att bemöta lärande elever, till exempel Bae (25 sept, 2003; Bae, 1992) som beskriver, att man ska visa respekt för och bemöta medmänniskor med inställningen att alla har rätt att vara sig själv, hävda sig själv och att alla har sin egen historia, inklusive jag själv, allt detta rymms i (norska) ordet *anerkjennelse*, att praktisera *anerkjennelse*. I kurslitteratur har olika författare gett uttryck för hur vi, när vi kommer ut på arbetsmarknader, ska förhålla oss gentemot elever för att de ska lära på bästa sätt (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999; Kernell, 2002; Säljö, 2000). Själva lärandet (hur vi lärare förhåller oss, förmedlar, coachar, undervisar, ledsagar, motiverar, vad det nu är som gör att eleverna lär sig) ser jag som vårt huvuduppdrag som lärare. Lärarrollen går alltid att använda på flera sätt, beprövade och nya sätt. Lärarrollen behöver utvecklas och förändras eftersom vårt samhälle förändras (Kernell, 2002).

I den svenska skolan finns det en lång rad av olika traditioner om hur undervisningen ska bedrivas. Forskningsteorier om lärandet har sakta bytts ut eller kompletterats, (Claesson (2007). Det har tagit lång tid att utveckla och förändra dagens skola till hur den ser ut nu. Samhället uppmanar till förändring och anpassning av utbildningarna. Men det tar tid, det svenska skolsystemet har en inre tradition och tröghet (Egidius, 2001). Idag är det vår nuvarande läroplan, Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94 som styr undervisningen, inom dess ramar finns det utrymme för olika pedagogiska filosofier och tankesätt. I dagens svenska skolsystem är det därför inte kontroversiellt att arbeta efter Reggio Emilias förhållningssätt även om inte alla känner till det. Idag finns betydligt fler förskolor än skolor i Sverige som är Reggio Emilia inspirerade. Men i Reggio Emilia finns det inga skolor alls med detta förhållningssätt, (Edwards, Grandini & Forman 1998; Jonstoj & Tolgraven, 2001).

Lpo 94 innehåller både mål att sträva efter och mål att uppnå som man kan tolka som att de går hand i hand med Reggio Emilias filosofi. Till exempel säger Lpo 94: ”Skolan ska sträva efter att varje elev utvecklar sitt eget sätt att lära”. Vilket jag anser motsvarar ”det tredje barnet” när Dalberg & Åsén (2005, s197) beskriver ”Malaguzzis tre barn”, där det tredje barnet/eleven är det rika barnet och det barn/eleven som beskriver den syn på elever som ligger som grund för den pedagogiska filosofin i Reggio Emilia:

”Det tredje barnet är ett barn som vill växa, lära och veta. Det är ett barn som kan skapa sin egen kunskap. / ... / Detta barn behöver också en vuxen, men inte en vuxen som bara vill beskydda eller vara en ordningsvakt, utan en vuxen som man kan konstruera världen tillsammans med.”

Ett mål att uppnå i Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94 är: ”Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola kan utveckla och använda kunskaper och erfarenheter i så många olika uttrycksformer som möjligt som språk, bild, musik, drama och dans”. Och i Reggio Emilia filosofin talar man om att barn har hundra språk att uttrycka sig med som till exempel bildspråk, drama, musikspråk, talspråk, skriftspråk mm och om barnen får öva på och använda dessa språk (som dessutom är beroende av varandra) får barnen behålla hela sin personlighet och får bra självförtroende och självinsikt. Då berövas barnen inte sina olika språk (Dalberg & Åsén 2005). I Reggio Emilia filosofin är det här en grundläggande syn på barns behov och i Lpo 94 ett mål att uppnå.

Men synen på mål som detta är blandad och att arbeta mot att uppnå det kanske inte alltid självklar. Det svenska skolsystemets inre tradition och tröghet som Egidius (2001) skriver om, är kanske inte moget för förnyelse trots att den redan finns i styrdokumentet.

I svensk skoldebatt ställer man ofta kunskap och skapande emot varandra. Man konstaterar att barn har svårt att läsa och skriva och förordar mindre ”skapande och flum” och mer teori i skolan. Där ligger den stora missuppfattningen: fantasi och förnuft är inte varandras motpoler! Tvärtom är fantasin förnuftets förutsättning. Det gäller att ta tillvara barnets hundra språk och aldrig, aldrig beröva det nittionio. (Wallin, 1981, s.135)

Under min verksamhetsförlagda utbildning har jag själv upplevt denna motsägelse som Karin Wallin gestaltar i citatet. Det har sporrat mig till att forska i hur lärare förhåller sig till och tänker kring elever lärande i svenska skolor som arbetar med inspiration från Reggio Emilia, att undersöka vilket förhållningssätt de har. En aspekt som gör att mitt syfte är vetenskapligt intressant menar jag är att den svenska skolan har tagit med sig Reggio Emilias förhållningssätt in i grundskolan. Detta har skett förhållandevis nyligen och därför finns det mycket mindre forskning kring det, jämfört med forskning kring Reggio Emilia inspirerade förskolor som har pågått under en längre i Sverige (Häikiö, 2007).

Syfte och problemformulering

Syftet med studien är att ta reda på hur ett antal lärare som är inspirerade av Reggio Emilias filosofi resonerar kring elevers lärande och vad dessa lärare anser vara goda lärandesituationer. Syftet är också att försöka hitta spår av teorier som ligger till grund för deras pedagogiska förhållningssätt och hur det stämmer överens med synen på lärande och goda lärandesituationer i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94.

Utifrån syftet har jag formulerat följande forskningsfrågor:

- Hur ser Reggio Emilia inspirerade lärares synsätt på lärande ut?
- Vilka spår av teorier bottnar lärarnas synsätt på lärande i?

Begreppsförklaringar

I hela studien kommer jag att använda mig av begreppet **elev/elever** för barn och elever i förskoleklass och grundskola, samt **lärare** om samtliga respondenter. Några av lärarna arbetar växelvis i förskoleklass och grundskoleklass, de är samtliga anställda som och utbildade till lärare. Eftersom syftet med denna studie är att forska kring lärare på Reggio Emilia inspirerade grundskolor vill jag förtydliga det genom att använda benämningarna lärare och elev. Vissa delar i arbetet handlar dock om förskolebarn och dessa är omnämnda som barn, det skulle annars inte låta trovärdigt.

Reggio Emilia, är en ort i norra Italien som bedriver förskoleverksamhet utifrån ett eget pedagogiskt förhållningssätt, en filosofi, som har blivit döpt efter orten. I detta arbete använder jag olika benämningar på detta beroende på sammanhang.

Dokumentation är en viktig del i Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt och i det ordet läggs mer än till exempel bara en bild, det handlar om att tänka till och reflektera över vad det var som hände när bilden togs också. Dokumentation är en del av lärandeprocessen.

Bakgrund

Eftersom utgångspunkten i den här studien är Reggio Emilia filosofin har jag valt att börja bakgrunden med den samma. Här vill jag ge en bild av Reggio Emilia filosofin och hur den har utvecklats, vilken syn på lärande som framgår och vilken syn på elever deras förhållningssätt förmedlar. Jag redogör även i korthet vad några av Reggio Emilia filosofin grundteser står för. Vidare i detta avsnitt beskriver jag också teorier som till synes har liknande grundsyn som Reggio Emilia och som skulle kunna ha influerat arbetet inom dagens svenska Reggio Emilia inspirerade skolor när det gäller synen på lärandet och goda lärande situationer. Jag kommer därför att i relation till Reggio Emilia lyfta fram och diskutera *Konstruktivismen* och *Sociokulturell teoribildning*. Jag kommer också att jämföra Reggio Emilias filosofins syn på lärande med den som uttrycks i Lpo 94.

Reggio Emilias filosofi

Reggio Emilias pedagogiska filosofi har sitt ursprung i byn Cella utanför staden Reggio Emilia i regionen Emilia-Romagna i norra Italien. Regionen har även kallats röda Emilien efter dess politiska intresse. Under andra världskriget längtade byborna efter en förändring. När de befriats från fascismen 25 april 1945 såg de chansen och den 1 maj började de att för hand bygga en förskola. Den var inte bara starten på uppbyggnaden efter andra världskriget utan det var också starten på ett nytt sätt att leva, ett nytt samhälle med demokrati. Loris Malaguzzi (1920-1994) var en ung lärare och psykolog ifrån Reggio Emilia, han hörde rykten om att det byggdes i Cella tog sig dit. Där blev mötet mellan Loris Malaguzzi och byns invånare en "livgivande gnista för den nya pedagogiska grundsyn" (Jonstoj & Tolgraven, 2001, s. 52) som slog rot där. Föräldrarna i byn övertalade Malaguzzi att stanna kvar som lärare och tillsammans byggde de bokstavligen upp flera föräldravivna förskolor. Det tidigare sättet att se på barn och utbildning sattes åt sidan till förmån för ett synsätt där eleverna sattes i centrum, de gavs möjligheter, förtroende och rättigheter. Tillsammans ställde de sig emot den gamla auktoritära synen på barnfostran och kyrkans monopol på förskoleområdet (Dahlberg & Åsén, 2005; Jonstoj & Tolgraven, 2001). Kommunen ville ta över driften av de föräldravivna förskolorna tidigt men kyrkans motstånd till det gjorde att det var först 1968 som Reggio Emilia förskolor blev kommunala. I samband med det blev Loris Malaguzzi chef för den kommunala barnomsorgen i Reggio Emilia. Det var han fram till 1985 då han gick i pension, därefter var han deras pedagogiska konsult (Wallin, 1986). Malaguzzi bevakar hela tiden elevernas rättigheter som fullvärdiga medborgare. Förskolorna i Reggio Emilia ser man som offentliga rum, öppet för alla slags dialoger. Exempel på dialoger som förs är olika pedagogiska traditioner, olika vetenskaper och konst, design och teknik. Allt som kan utmana och förbättra förskolan utifrån elevernas synvinkel diskuteras. För att öppna upp förskolan och se den som del av det föränderliga samhället har arkitekterna följ regionens traditioner med centrala sociala mötesplatser i form av piazzor i förskolornas mitt, så som de finns i runt om i Emiliens städer och byar (Dahlberg & Åsén, 2005). Det samarbetet mellan medborgare och politiker som var så starkt vid befrielsen präglar fortfarande samhällslivet och förskolan starkt. Dialogen och samspelet är två viktiga grunder inom Reggio Emilia filosofin. Att se på eleverna som hela individer och att visa respekt för alla de sätt de försöker förstå den värld de lever i är andra viktiga grunder (Jonstoj & Tolgraven, 2001).

Syn på lärande

I Reggio Emilia menar man att barn lär sig genom kommunikation och att elever har hundra språk att uttrycka sig på, som alla ska bejakas och bevaras. Man lägger stor vikt vid barns kunskapsprocess och ger eleverna möjligheter att få utlopp för sin upptäckarglädje och kreativitet genom långa projektarbeten där målet är okänt och eleverna visar vägen. Läraren finns vid elevernas sida, de uppmuntrar och framför allt utmanar eleverna så att deras tankar och nyfikenhet för dem vidare i projektarbetet och i lärandet. Utmaningar kan vara både tankemässigt och i det praktiska, som till exempel annorlunda material att arbeta med. I Reggio Emilia förhåller sig lärarna till eleverna med vissheten om att eleverna är kompetenta att själva ta del i ansvaret för sitt eget lärande och de är noga med att eleverna får lära med alla sinnen, de motsätter sig de skolor som skiljer fakta och fantasi ifrån varandra. Loris Malaguzzi skildrar detta tydligt i sin dikt "Tvärtom, det är hundra som finns". Dikten är känd världen över av alla de som kommit i kontakt med Reggio Emiliias pedagogiska filosofi på något sätt (Jonstoj & Tolgraven, 2001), se bilaga 2. Här följer ett citat ur dikten:

*Man ber barn:
att tänka utan händer
att handla utan huvud
att lyssna utan att tala
att begripa utan glädjen i
att hänföras och överraskas
annat än till påsk och jul.*

*Man ber barn:
att bara upptäcka den värld
som redan finns
och av alla hundra
berövar man dom nittionio.*

Vidare anser Malaguzzi att barn kan se världen på ett magiskt och på ett konkret sätt. Den magiska synen menar han kommer till uttryck när eleverna med sin fantasi skapar hypoteser som är ett led i att hitta förklaringar och få förståelse för det som de upplever och ser omkring sig (Häikiö, 2007).

I Reggio Emiliias förskolor i Italien arbetar förskolelärarna utan läroplan eftersom Malaguzzi ansåg att det inte skulle främja lärandet utan snarare hämma det (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003).

Sverige var ett av de första länderna som började intressera sig för den pedagogiska verksamheten i Reggio Emilias förskolor, 1978 åkte Anna Barsotti (på rekommendation av en italiensk väninna) och Karin Wallin på studiebesök till Reggio Emilia, sedan dess har flera tusen svenskar gjort detsamma. Efter deras hemkomst hjälpte de till att ordna med utställningen "Ett barn har hundra språk" på Moderna museet 1981 som ett sätt att förmedla sina upplevelser, med utställningen utkom det en bok med samma namn (Karin Wallin, 1981) och en film (Carlo Barsotti, 1981). Det visades snabbt intresse för alla tre både från förskolekretsar och utanför. Det visades en andra utställning 1986, som fokuserade mer på skapandeprocessen för att komma undan problemet med att Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt misstolkats som en bildpedagogik med konst som mål (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Därefter har utbildningar, forskning och olika samarbeten kring Reggio Emilia startats upp, många med hjälp av kooperativet Reggio Emilia Institutet som även ger ut tidskriften "Modern barndom" samt litteratur om Reggio Emilia (Häikiö, 2007).

Dokumentation

I Reggio Emilia dokumenteras verksamheten av två olika anledningar. Dels har dokumentationen utvecklats till ett viktigt verktyg i elevernas kunskapsprocesser, den används för att kunna synliggöra elevernas tankar (Häikiö, 2007). Howard Gardner menar att det är viktigt att dokumentera genom frekvent ta många fotografier på baren i tänkbara lärandesituationer och att ofta observera eleverna för att inte missa ögonblicken då lärandet sker. Häikiö ser likheter mellan Gardners och Vygotskijs uppfattning av hur dokumentation av barns lärandeprocess kan bli möjlig. Häikiö skriver vidare "Vygotskijs hypotes om att utveckling är oförutsägbar och att nya upptäckter sker i en kulturell kontext i förhållande till den samtid som upptäckten är en spegling av" (Häikiö, s. 44, 2007). Det är viktigt att kunna se deras tankar för att kunna gå vidare och reflektera över dem. När eleverna får reflektera över sina tankar kan de se sitt eget lärande och bli intresserade av att lära mer och därmed ta ett steg till i kunskapsprocessen (Dahlberg & Åsén, 2005). Dokumentationen synliggör delar av kunskapsprocessen på ett sätt som gör det möjligt för både eleverna och pedagogerna att dela med sig av varandras tankar och teorier, de kan tillsammans reflektera och utvecklas då med hjälp av varandra (Jonstoj & Tolgraven, 2001). För pedagogen gäller det att hjälpa till och ställa motiverande frågor, att vara medforskande i elevernas lärande.

Dokumentationen är också grundläggande för pedagogernas och verksamhetens utveckling. Om man med dokumentationen som grund diskuterar, reflekterar och konstruktivt granskar sin egen verksamhet kan resultatet bli att pedagogerna vidareutbildar sig själva. Med långsiktiga och kortsiktiga målsättningar synliga kan dokumentationen även fungera utvärderande. När dokumentationen används för att kartlägga, strukturera och utvärdera verksamheten blir den ett verktyg för regelbunden förändring och utveckling. Genom att ha använt detta tillvägagångssätt med kontinuerlig dokumentation av kunskapsprocessen, förändring och utveckling i över trettio år anser den kommunala barnomsorgen i Reggio Emilia att de kan visa på att teori och praktik har följts åt genom tiden då deras pedagogiska filosofi har utvecklats (Dahlberg & Åsén, 2005; Lenz Taguchi, 1997) benämner därmed arbetssättet som ett vetenskapligt förhållningssätt.

Den medforskande och lyssnande pedagogen

I Reggio Emilia ser lärarna hela livet som en kunskapsprocess:

”Redan det lilla barnet undersöker och tar plats i världen med alla sina sinnen. Barns lärande börjar inte i och med att de börjar i förskolan eller skolan. I Reggio Emilia vill man bygga vidare på alla de sätt barnet har att skapa kunskap och till varje pris bevara barnens nyfikenhet, förväntan och självklara känsla av att vara huvudpersoner i sina egna liv och sitt eget lärande” (Jonstoj & Tolgraven, 2001 s 26).

Med att lyssna menas här att följa med eleverna på deras på deras upptäcktsfärd av olika teorier och individuella tankar där många sinnen används i ett mångspråkigt och lyhört samspel. Barn är ofta bättre lyssnare än vuxna de använder alla sinnen, därför kan den medforskande pedagogen även lära av barnet (Jonstoj & Tolgraven, 2001).

Den tredje pedagogen är miljön

I Reggio Emilia benämns miljön som den ”tredje pedagogen” och anses ha lika betydelsefull roll som det autodidaktiska barnet och den medforskande, vägledande vuxne (Häikiö, 2007). Förskolorna byggs ljusa och luftiga, med en gemensam lekhall ”piazza”, piazzan är även en allmän mötesplats och har ofta en trappformad scen. Inspirationen till Piazzan är hämta ifrån de naturliga mötesplatserna i samhällena kring Reggio Emilia. Rummen i förskolan är ofta stora, och kan ha flyttbara möbler som bildar mindre rum efter elevernas behov, syftet är att hela tiden kunna anpassa lokalerna efter eleverna och samhället.

I Reggio Emilias grundsyn framkommer att en viktig grundsten är att försöka förstå barns kunskapsprocesser och att skapa möjligheter för barn att konstruera kunskap i kreativa miljöer. På så vis skulle man kunna dra paralleller till den kunskaps- och lärandesyn som blir tydlig inom ett *konstruktivistiskt* synsätt. I nästa avsnitt kommer jag därför att beskriva de grundläggande dragen i denna teori.

Konstruktivism

Konstruktivistiska forskare har varit inspiratörer till Reggio Emilia filosofin. Eftersom en del av syftet med den här studien är att försöka hitta spår av teorier som ligger till grund för Reggio Emilia inspirerade lärares pedagogiska förhållningssätt beskriver jag här en kort sammanfattning av konstruktivismens syn på lärande och goda lärandesituationer. Senare i studien beskriver jag även andra inspiratörer till Reggio Emilia filosofin.

En tidig konstruktivistisk tänkare var René Descartes som levde 1596-1650, han var en fransk filosof, vetenskapsman, matematiker, och jurist. Han står för satsen ”Cognito, ergo sum” som är latin och betyder ”Jag tänker, alltså finns jag”. Descartes räknas som ett av de stora namnen inom konstruktivismen.

Konstruktivismen är starkt förknippad med forskaren Jean Piaget, han var en biolog, psykolog och filosof som levde 1896 – 1980 (Egidius, 2001). Enligt Sjöberg (2000) bedrev Piaget forskning under 60 år av kunskaps teoretisk karaktär. Han menar Piaget skiljer på två olika aspekter av kunskap, dels processen som han även kallar den kognitiva funktionen och dels produkten. Processen är i princip oförändrad genom hela livet medan produkten blir kvalitativt olika. Produkten är mer känd som Piagets stadieteori. Piaget är för många starkt förknippat med stadieteorin, att barns mognad är kopplad till olika stadier i en given ordning, där de olika stadierna kan variera något från barn till barn, men där ett stadie inte kan hoppas över. Piaget själv ansåg inte att stadieteorin var central (Säljö, 2003). Ett antal andra forskare arbetade vidare på Piagets stadieteori. De forskade kring vilka åldrar det passar elevens mognad att introducera olika fenomen inom naturvetenskapen (Claesson, 2007). Piagets syn på kunskapsprocessen är minst lika viktig och hans tankar kring hur lärande sker är en tydlig förebild till dagens konstruktivism. Piaget menar att lärande, eller den intellektuella funktionen sker i en adoptionsprocess som består av två sidor assimilation och ackommodation. Assimilation är när man tar in intryck utan att förändras medan ackommodation är när man behöver förändra sin struktur för att förstå, tänka på ett nytt sätt, den här förändringen kan man kalla lärande (Sjöberg, 2002). Egidius (2001) beskriver adoptionsprocessen på ett annat sätt: Piaget hävdar att människor har en tankeapparat, med den kan vi bearbeta allt vi upplever med sinnen och genom denna process förvärvar vi kunskap. Denna tankeapparat utvecklas ständigt genom vår kontakt med omvärlden och under hela uppväxten. För Piaget är utveckling något som kommer inifrån (Säljö, 2003).

Jaen Piaget, konstruktivismens pedagog, såg varje individs kunskapsförvärv, hans eller hennes ”kundskapande”, som en aktiv bearbetningsprocess. Varje nytt kunskapsstillskott påverkar och förändrar helheten. Ny kunskap medför att den tidigare kunskapen förstås på ett nytt sätt. ... det gäller att ge barn och ungdomar tillfälle att träna sitt tänkande i takt med ökande mognad.
(Egidius 2001 s 174)

Piagets sätt att se på barnet, att se dem som egna hela individer som har egna erfarenheter och egna perspektiv som ligger till grund för hur de uppfattar och förstår omvärlden, var banbrytande när det uppmärksammades. Piaget ansåg att barn själva skulle få undersöka och upptäcka hur naturen fungerar. Läraren bör då inte berätta för barnen vad som är rätt. Självstyrt arbete och grupparbeten passar in på den här typen av förhållningssätt (Säljö, 2003).

Inom både Reggio Emilia filosofin och konstruktivismen läggs följaktligen stor vikt vid att barnen får forska kring det som intresserar dem själva, att de får pröva sig fram till lösningar samt att lärandet ska ske på barnens villkor.

Synen på lärande och goda lärandesituationer är delvis en annan är inom den sociokulturella teoribildningen. Nedan följer därför en beskrivning av den med utgångspunkt ur synen på lärande och goda lärandeförhållanden.

Sociokulturellt perspektiv

I Reggio Emilia menar man att elever lär genom kommunikation med andra elever och en medforskande lärare som i stöttar eleverna i lärandeprocessen genom ett lyhört samspel (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Vilket jag menar samstämmer med det sociokulturella perspektivet. Därför vill jag beskriva delar av det sociokulturella perspektivets syn på lärande och goda lärandesituationer som är relevant för att kunna svara på forskningsfrågorna i den här studien.

Amerikanen John Dewey (1859-1952) myntade uttrycket ”Learning by doing” som är väldigt känt och har ofta fått stå som symbol för det sociokulturella perspektivet (Claesson, 2007). Deweys ursprungliga formulering i boken *Applied Psychology*, skriven tillsammans med J.A. McLellan 1889, var ”Learn to Do by Knowing and to Know by Doing” Dewey menar på detta sätt att det är relationen mellan kunskap och handling som är grunden för läroprocesserna, hur lärande sker, inte enbart handling som kan antydans i den kortare och mer kända versionen av uttrycket. Dewey menar att skolan har ett stort uppdrag i att utveckla elevers kreativa intellekt, inte kväva det och att i läroprocessen kan den allra viktigaste attityden skapas nämligen viljan att fortsätta lära (Vaage i Dysthe, 2003). Enligt van den Bosch (2009) Menar Dewey att ”barn bör få använda öron, ögon och händer för att kunna utnyttja hela sin kapacitet (1980, s 47.) /.../ Han anser att skolans klassrum är inreda för passivt lyssnande och saknar möjlighet till erfarenhetsskapande såsom möjlighet att experimentera och bygga, det saknas dessutom material som ger denna möjlighet.”

Mikhail Bakhtin (1895-1975) beskrivs ofta som språkfilosof och litteratur- och kulturteoretiker men främst som en dialogorienterad tänkare som rör sig mellan olika vetenskapliga ämnesområden. Igland och Dysthe (2003) tolkar Bakhtin och menar att han vill framhäva dialoger som eftersträvansvärt, dels i undervisning men även i andra sammanhang. De anser det behövt att förtydliga att alla samtal i ett klassrum inte per automatik är dialoger likväl som att en ”lärarmonolog” kan vara en dialog. För Bakhtin är ”monologen ett auktoritativt yttrande som inte lämnar utrymme för tvivel, frågor eller motställningar och inte är öppen för invändningar” (s.105) och ”all mänsklig kommunikation socialt organiserad genom dialogiska relationer” (s.99) och han menar att allt vi yttrar på ett komplext sätt knyter an till det sociala, det kulturella och det individuella planet.

Vilken typ av undervisning som ges ser man när elever återberättar, om de gör det ordagrant eller om de använder egna ord. Bakhtin karakteriserar de här två olika diskurserna för ”auktoritativt” och ”övertygande på djupet”. Han menar att människan ofta möter en auktoritativ diskurs och om det är det enda vi möter, så utvecklas vi inte. För att utvecklas behöver människan utrymme för dialog, att pröva, att få sin egen syn på saken och hitta sin egen tyngdpunkt (Igland och Dysthe, 2003).

En av flera Bakhtin inspirerade utbildningsforskare är Martin Nystrand, han har forskat kring språkbrukets roll, framför allt, samtalsroll för läroprocessen. Han ledde en omfattande forskningsprojekt, där man fann dels att de flesta klassrummen var ”monologiska” trots att pedagogisk forskning förordats aktivt lärande sedan decennier tillbaka när undersökningen genomfördes och dels att i ”dialogiska” klassrum fick eleverna en bättre ämnesmässig förståelse (Igland och Dysthe, 2003).

Lev Vygotskij (1896-1934), psykolog och lärare som föddes och levde i sovjetsamhället. Den vygotskijanska traditionens syn på lärande är enligt Säljö (2003) att barn lär när de får vara med och agera i olika sociala och kulturella situationer. Vidare skriver Strandberg (2006) att Vygotskij ser på lärande som ett aktivt samspel mellan barnet och den vuxna. Alla barn är nyfikna och vetgiriga i sin natur, de lär genom att de imiterar och samtalar med andra barn och vuxna runt omkring. Det här kallas av Vygotskij för att barnen är i sin utvecklingszon (Strandberg, 2006).

Vygotskij antydde att barn lär mer och bättre tillsammans med andra som har mer kunskap inom ett område. All inläring sker enligt Vygotskij genom att vi själva tolkar de intryck och upplevelser vi har av verkligheten. Det är när barnen befinner sig i utvecklingszonen som de kan skapa sig ny eller fördjupad kunskap. När de är i utvecklingszonen och dessutom har en kompis eller vuxen som kan med sig då kan de lära sig ännu mer, de använder då sin egen nyfikenhet och vetgirighet ihop med andras kunskap, detta kallar Vygotskij för den proximala zonen. Han menar att det är den mest givande lärandesituationen (Strandberg, 2006). ”Vad ett barn kan göra med hjälp av en assistent idag, kan han/hon vara kapabel till att göra själv i morgon” (Strandberg, 2006 s 150).

Inom det sociokulturella perspektivet talar man ofta om att lära med verktyg, det kan vara kunniga vänner, information på internet, mattekort, olika attribut som gör det lättare att lära. Det kan också vara miljöer som natur av olika slag, ett konstmuseum eller ett besök i kommunhuset (Strandberg, 2006).

Medan konstruktivismen genom Piaget betonar att lärandet sker genom egen forskning baserat på eget intresse framhåller ett sociokulturellt perspektiv att lärande framför allt sker i samspel med andra. Gemensamt har de två olika teorierna att de ser lärandet som en process. I syftet för studien är avsikten likaså att undersöka de Reggio Emilia inspirerade lärarnas synsätt på lärandet stämmer överens med synen på lärande och goda lärandesituationer i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94. Därutav följer nu delar av: dels utredningen ”Skola för bildning” (SOU 1992:94), ett huvudbetänkande av läroplanskommittén beskrivs synen på kunskap och lärande som ligger till grund för Lpo 94 och ur den nuvarande läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94, som berör deras syn på lärande och goda lärandesituationer.

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94

Det är vår nuvarande läroplan Lpo 94 som styr undervisningen i våra svenska skolor men som jag nämnde inledningsvis så finns det inom läroplanen utrymme för olika pedagogiska filosofier och tankesätt. I flera svenska skolor är det därför inte ovanligt att man arbetar efter Reggio Emilias förhållningssätt. I Läroplanen Lpo 94 finns både mål att sträva efter och mål att uppnå som skulle kunna relateras till den filosofi som finns inom Reggio Emilia. I den här undersökningen ställer jag frågor kring lärandet i svenska skolor som är inspirerade av Reggio Emilia filosofin. För att kunna svara på forskningsfrågorna anser jag att det därför är viktigt att återge synen på lärande och goda lärandesituationer i gällande styrdokument för den svenska grundskolan.

I utredningen "Skola för bildning" (SOU 1992:94), ett huvudbetänkande av läroplanskommittén beskrivs synen på kunskap och lärande som ligger till grund för den nuvarande läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94.

Synen på kunskap och lärande bygger på aktuell forskning. Kunskapssynen som förmedlas är delvis utifrån i tre aspekter. Med den konstruktiva aspekten menas att kunskap används för att förstå världen inte för att spegla den. Den kontextuella aspekten: kunskaper man har och nya erfarenheter eller upplevelser ger ny kunskap. Med den funktionella aspekten ser man kunskap ett redskap, ett verktyg (SOU 1992:94). Det är viktigt att uppfattning om var kunskap är och hur lärande sker förmedlas och att det på lokal nivå förs kvalificerade kunskapsdiskussioner kring det av lärare, elever och skolledning (SOU 1992:94). Människan tänker och förstår inte bara mentalt. Det krävs ett sammanhang för att människan ska kunna förstå, det kan vara språkligt och/eller praktiskt och det är genom samspel med andra människor och/eller med miljön runtomkring som människan lär sig (SOU 1992:94).

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94 beskriver också att varje enskild skola behöver själva diskutera var de anser är viktig kunskap och arbeta efter det och att det i sin tur främjar elevernas lärande. Vidare beskrivs kunskap som ett samspel mellan fakta, förståelse färdighet och förtrogenhet. Skolan ska påverka elevens harmoniska utveckling, den kan påverkas positivt genom att använda olika arbetssätt: "Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet" (Läraryboken 08/09, s 15).

I Lpo94 menar man att lärande sker på bästa sätt genom att skolan ska vara en levande social gemenskap där eleverna känner trygghet och lust att lära. Skolan ska även ha bästa möjliga verktyg för att främja elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. I avseendet god miljö för lärande och utveckling beskrivs det i Lpo 94 att "Varje barn rätt att i skolan få utvecklas, känna växandes glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter" (Läraryboken 08/09, s 15).

I kommitténs arbete redovisas i korthet hur inlärningsforskning har influerat läroplanerna under det senast seklet. Där beskrivs förloppet i tre större steg där det första är empirismen ”införlivande av yttre kunskaper” därefter konstruktivismen med Piagets stadieteorier. Den tredje och nuvarande största influensen är det sociokulturella perspektivet ”ett samspel mellan individ och miljö” (SOU 1992:94, s 12).

I Lpo 94 finns det flera mål att sträva mot som har med lärandet och lärande situationer att göra, de beskrivs i läroplanen på följande sätt: Skolan skall sträva efter att varje elev utvecklar nyfikenhet och lust att lära, utvecklar sitt eget sätt att lära, utvecklar tillit till sin egen förmåga, lär sig att lyssna, diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att: formulera och pröva antaganden och lösa problem, reflektera över erfarenheter och kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden. I Lpo 94 finns det också riktlinjer för vilket ansvar lärare har i sitt yrke gentemot eleverna och de som berör lärandet och lärandesituationer kommer till uttryck så här: Läraren skall utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan, ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel, stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter, organisera och genomföra arbetet så att eleven: utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskaps utvecklingen går framåt, får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling, successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar, får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och får möjlighet att arbeta ämnesövergripande.

Sammanfattning

För att kunna svara på studiens forskningsfrågan: ”Vilka spår av teorier bottnar lärarnas synsätt på lärande i?” har jag i de olika teorierna, filosofin och i läroplanen Lpo 94 sökt efter synsättet på lärande, hur de menar att lärande sker för att på ett tydligt sätt referera till dem senare i arbetet. Senare i arbetet, tillsammans med intervjuvaren kommer jag att kunna svara på den andra forskningsfrågan i den här studien: ”Hur ser Reggio Emilia inspirerade lärares synsätt på lärande ut?”

Sammanfattningsvis finner jag att man inom konstruktivismen anser att elever lär genom en inre kunskapsprocess och menar att elever lär när de får tänka, undersöka och forska själva. Eleverna behöver själva få ta initiativ till och styra sitt lärande och vuxna ska inte ingripa för då kan de hindra att eleverna verkligen lär sig (Säljö, 2002). Sociokulturellt perspektiv är också processororienterat men lägger det största fokus på att elever lär sig i dialog och samspel med andra, framför allt mer kunniga elever eller vuxna. De menar att dialog och samspel är ett viktigt redskap för eleverna i deras livslånga lärande. Forskning visar att Lpo94 (Eurén & Wien, 2009; Häikiö, 2007) är baserad på det sociokulturella perspektivet och att Reggio Emilia är inspirerat av flera teorier och det håller jag med om.

Det finns tydliga spår, anser jag, av konstruktivismens tankesätt att sätta eleven i centrum för sitt eget lärande och visa tilltro till att de klarar av det i Reggio Emilias filosofi. Samtidigt har sociokulturellt perspektiv också stor betydelse för Reggio Emilias förhållningssätt eftersom man anser att stor del av lärandet sker när eleven stimuleras av en medforskande vuxen, det som den ryske psykologen Lev Vygotskij kallad för den proximala utvecklingszonen. Båda dessa spår av teorier som återfinns i Reggio Emilias filosofi anser jag även är tydliga i Lpo 94.

Reggio Emilia filosofin har som mål att vara baserad på aktuell forskning, att pröva på nytt och utveckla befintliga arbetssätt tillhör filosofins fundament (Dahlberg & Åsén, 2005). I inledningen skrev jag om att det svenska samhället uppmanar till förändring i skolan och att man anpassar lärandet och utbildningarna efter det nuvarande samhället, man uppmanar till denna förändring eftersom den svenska skolan inte förändrar sig i önskad takt (Egidius, 2001)

Metod

Det här är en kvalitativ studie av hur lärare i svenska skolor, som arbetat med inspiration av Reggio Emilia filosofin, resonerar kring elevers lärande och goda lärandesituationer. Studien undersöker också vilka spår av teorier det finns i lärare sätt att uttrycka sig kring sitt pedagogiska förhållningssätt.

Jag valde tidigt i arbetes gång bort att göra en kvantitativ studie eftersom de ger en annan sorts resultat, ett bredare mer generaliserbart resultat som inte går att analysera på ett djupare plan hos varje enskild respondent eftersom man då till exempel genomför enkäter eller gör kortare intervjuer av många personer. En kvalitativ studie innebär istället att mer på djupet försöka tolka och förstå ett resultat, inte att generalisera. Med en kvalitativ studie vill jag försöka gestalta synen på lärande hos ett antal Reggio Emilia inspirerade lärare (Stúkat, s.32, 2005). Mitt tillvägagångssätt i denna studie har varit kvalitativa intervjuer.

Kvalitativa intervjuer

För att kunna ta reda på hur ett antal lärare som är inspirerade av Reggio Emilias filosofi resonerar kring elevers lärande har jag som utgått från ett antal grundfrågor (se bil. 1) till alla respondenterna och därefter använt mig följdfrågor som anpassats efter intervjuaren. För att få en uppfattning om hur de frågor jag ställer uppfattas på det sättet som jag har haft som avsikt så genomförde jag en pilot intervju, efter den gjorde jag någon mindre omformuleringar i samråd med pilot respondenten. Intervjuerna har varit mellan 20 och 60 minuter långa och har alla genomförts på respondentens arbetsplats, det vill säga att de har varit fältintervjuer (Stúkat, 2005). Jag har spelat in intervjuerna med hjälp av en mp3-spelare med respondenternas samtycke för att sedan transkribera dem.

En kvalitativ intervju används till exempel när syftet är att urskilja, analysera eller om man vill försöka förstå någons sätt att resonera (Trost, 2005). Jag har under intervjuerna valt att ställa de förutbestämda frågorna i en för den specifika intervjun passande ordning. Under intervjun har jag även använt mig av öppna följdfrågor vars syfte har varit att låta respondenten vidareutveckla eller tydliggöra sitt svar. Jag har inte ställt några ”varför-frågor” för att undvika att respondenten känner sig ifrågasatt eller på annat sätt obekvämt, jag har även undvikit tolkande frågor, som ”Du menar ...”, utan istället ställt en följdfråga som till exempel ”Hur menar du när du säger xxx?” (Esaiasson 2004). Jag har valt detta tillvägagångssätt för att minska risken till att jag som intervjuare påverkar respondentens svar.

De frågor jag har valt att ställa till respondenterna har jag delat upp i två delar, de tre första handlar om lärarens egna synsätt och de tre sista är hur den intervjuade läraren ser på Reggio Emilia filosofin. Jag har valt de olika typerna av frågor med en förhoppning om att det skulle ge respondenten större chans att förmedla sitt budskap om de får frågor ställda på olika sätt.

Val av respondenter

Studien syftar till att undersöka tankesätt och förhållningssätt hos Reggio Emilia inspirerad lärare i den svenska grundskolan. Stor vikt har därför lagts vid att respondenterna själv är inspirerade av Reggio Emilias förhållningssätt, inte bara deras arbetsplats samt att de är utbildade lärare och arbetar med de tidiga skolåren. Genom lärarutbildningen har det kommit till min kännedom att ett område inom utbildningsorten har tagit ett politiskt beslut att arbeta med inspiration av Reggio Emilias filosofi i alla grundskolor och förskolor. Via områdets växel kom jag i kontakt med rektorn för den ena intervjukskolan. Rektorn i sin tur var mycket positiv till undersökningen och mailade snabbt en lista med namn och telefonnummer till lärare som uppfyllde mina önskemål och kunde vara intresserade av att delta i studien genom en intervju.

Jag fick kontakt med ytterligare respondenter genom att fråga en privat kontakt, som tipsade mig om en skola som inofficiellt arbetar Reggio Emilia inspirerat.

Utav de tillfrågade lärarna tackade samtliga ja till medverkan i studien.

Genomförande av intervjuerna

Här vill jag förmedla en bild av hur intervjuerna gick till, i vilken miljö de tog plats och lite hur respondenternas arbetsplats ser ut.

Intervju med Ida på Sjöskolan

På väg till intervjun följer jag en enkel vägbeskrivning både till skolan sedan inne i skolan på väg till klassen som Ida gav mig när vi bokade tid för intervjun. När jag går igenom skolan konstaterar jag att dess arkitektur är väldigt annorlunda mot skolor jag tidigare varit på. När jag kommer fram till klassen och blivit välkomnad visar Ida mig in i till deras egen ateljé som är det enda för stunden lediga rummet. Det har stora fönster ut och glasväggar med dörr mot klassen huvudrum och ut till korridoren som även det är ett rum. Jag sätter mig med ryggen mot den enda riktiga väggen. Därifrån hade jag bra överblick över allt material och alla öppna ytor i såväl ateljén som rummen utanför. Ida berättade att de trivs och att lokalernas flexibilitet utnyttjades av elever och lärare. Hon talar väldigt beskrivande och med inlevelse under intervjun, Ida berättade att hon gärna delar med sig av sina tankar för att sprida kunskapen vidare. Efter intervjun berättade Ida om dels hur de använde lokalerna och vilka projekt de höll på med vid besöket.

Intervju med Pernilla på Sjöskolan

Vi satt i ett rum mitt emellan två klassrum, det fanns två fönster i ytterväggen och en glasad dörr i varje innervägg. Det här rummet använde specialpedagogerna och var eleverna vana vid att kunna gå igenom, några elever förvarade hockeyklubbor där som de hämtade under intervjun. Detta gjorde att Pernilla tappade koncentrationen och glömde av vad vi pratade om flera gånger när någon kom in. Efter intervjun tackade hon mig för att jag ville göra denna intervju och för att jag hade gett henne en sådan härlig eftermiddag. Pernilla skulle även tacka sin chef för att ha blivit utvald till att bli intervjuad.

Intervju med Linda på Havsskolan

Med ett välkomnande i ”lärarrummet” tog Linda mig till ett av lärarnas arbetsrum på skolan, fyllt av arbetsdatorer. På frågorna svarade hon inlevelsefull och målande med ord. Visionerna var tydliga och lika tydligt var det att de inte gick att genomföra i sin helhet. Lokaler och resurser var minimala och stödet i att arbeta Reggio Emilia inspirerat kom från den tidigare arbetsledaren inte den nuvarande, berättade Linda. Arbetslaget var dock eniga och arbetade med samma intresse för Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt.

Intervju med Malin på Havsskolan

Mötesplatsen var ett klassrum, jag blev visad in av en kollega till Malin. Detta gav mig tillfälle att bekanta mig med miljön. Spår av Reggio Emilia filosofin syntes lite överallt i rummet men inte alls i byggnaden. Malin blev uppehållen av elever och var därför sen till vårt redan korta möte. Hon svarade eftertänksamt och sakligt på frågorna. Malin utgav intryck av ett tydligt vetenskapligt förhållningssätt tankemässigt. Att senare läsa transkriberingen var som att läsa en skriven text.

Analys av data

Inledningsvis lyssnade jag igenom det inspelade materialet. Jag skev därefter ut alla intervjuer ordagrant för att kunna läsa igenom vad varje person sagt och reflektera över deras svar och få en helhetsbild av vad varje respondent svarat. Jag arbetade då utifrån temana *Hur lärande sker* och *Goda lärandesituationer*. För att förstärka det som lärarna uttryckte använde jag mig av citat ur intervjuerna. I nästa analysfas tolkade jag intervjuerna som helhet och fann då ett antal teman som beskriver hur lärarna resonerar kring elevers lärande och hur en god lärandesituation kan vara. Dessa teman beskrivs i resultatdelen och benämns som *Eleven i centrum, att utgå ifrån elevernas intressen och frågor, Läraren som en lyssnande och medforskande pedagog, Leken och lärande och en helhet, Miljön som ett redskap för lärande, Dokumentation som ett redskap för lärande och utveckling*. I den avslutande analysfasen tolkar jag vilka spår av teorier lärarnas synsätt på lärande bottenar i.

Etiska principer

I min undersökning har jag utgått ifrån av Vetenskapsrådets etiska kodex. Detta ger ett skydd till alla personer som berörs av min forskning i någon aspekt. Reglerna handlar om: information, samtycke, konfidentiellt och nyttjande.

- *Information:* De intervjuade lärarna fick veta syftet med undersökningen i samband med att de blev tillfrågade om de ville medverka i intervjun. De fick då även veta hur den skulle gå till och att deras eventuella medverkan var helt frivillig. Vidare fick de även veta att de när som helst kunde avbryta intervjun eller deltagandet i undersökningen.
- *Samtycke:* Jag tydliggjorde att lärarnas samtycke till intervjuerna var av största betydelse, att de när som helst kunde avbryta sin delaktighet utan anledning eller påföljd. Jag bad även om tillåtelse att spela in intervjun i sin helhet.

- *Konfidentiellitet:* I arbetet nämns inga namn på vare sig de intervjuade lärarna eller deras arbetsplatser, den avsikten klargjorde jag innan intervjuerna startade, så att de intervjuade kunde känna trygghet i att svara fritt under intervjutillfället. Allt för att undvika identifiering av utomstående.
- *Nyttjande:* De intervjuade lärarna blev informerade om att material från intervjuerna bara kan användas till denna undersökning. Ljudupptagningar, transkriberingar och utskriften av transkriberingar kommer att kasseras efter avslutad undersökning.

Reliabilitet, Validitet och Generaliserbarhet

Jag har använt mig av Staffan Stukát *Att skriva examensarbeten inom utbildningsvetenskap* (2005) för att presentera studiens tillförlitlighet.

Med reliabilitet menas hur hög grad av tillförlitlighet en studie har. Jag upplever respondenterna som tillförlitliga med tanke på att de i sina svar belyst både positiva och negativa aspekter i sin undervisning. Validitet är en fråga om man fått mätt det man avsåg att mäta. Jag anser att jag i intervjuerna har fått svar på de frågor vi ville ha svar på.

Generaliserbarhet svarar på frågan för vem och för vilka ett resultat gäller. Jag kan inte anta att intervjuvaren är generaliserbara eftersom jag endast har gjort fyra intervjuer, de har däremot varit av kvalitativ karaktär och därmed kan man säga att intervjuvaren har gett en djupare inblick i ämnet, vilket var ett av syftena med den här undersökningen.

Resultat

För att kunna svara på mina forskningsfrågor har jag genomfört kvalitativa intervjuer av utvalda lärare från olika skolor. Det har varit viktigt för mig att lärarna själva har valt att arbeta utifrån Reggio Emilia pedagogiska förhållningssätt, eftersom det är just deras synsätt utifrån ett Reggio Emilia perspektiv som jag ämnar undersöka.

Här följer nu en presentation av de fyra respondenterna, vad de har för yrkesbakgrund och utbildning. Jag beskriver hur de har kommit i kontakt med Reggio Emilias filosofi och hur de anser att lärande sker, vad de anser vara goda lärandesituationer. Respondenterna har alla för detta arbete två betydande saker gemensamt; de är mycket intresserade av att arbeta efter Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt och de är lärare för grundskolans tidiga åldrar. Som tidigare nämnts i Metoddelen så arbetar respondenterna på två olika Reggio Emilia inspirerade skolor belägna i nära anslutning till en större stad i Sverige.

Sjöskolan kallar jag den ena intervjukskolan, den är relativt nybyggd och byggnaden är även den inspirerad av Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt.

Havsskolan, kallar jag den andra intervjukskolan och den är varken byggd eller anpassad till Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt utan är en äldre byggnad med flera kompletterande byggnader där det senaste tillskottet är en barack där tre förskoleklasser huserar.

Jag har gett respondenterna de fiktiva namnen: *Ida*, *Pernilla*, *Linda* och *Malin*.

Redovisningen av resultaten presenteras genom att jag utifrån varje intervjuad lärare gör en beskrivning och tolkning av vad de har uttryckt rubrikerna *Hur lärande sker* och *Goda lärandesituationer*. Citat från intervjuerna används för att förstärka lärarnas utsagor.

I nästa analysfas tolkade jag intervjuerna som helhet för att få en bild av vilka teman som blir tydliga då lärarna resonerar kring elevers lärande och hur en god lärandesituation kan vara samt vilka spår av teorier som lärarnas synsätt på lärande bottenar i.

Dessa teman har jag kallat:

- Eleven i centrum - att utgå ifrån eleverna intressen och frågor
- Läraren som en lyssnande och medforskande lärare
- Leken och lärande och en helhet
- Miljön som ett redskap för lärande
- Dokumentation som ett redskap för lärande och utveckling
- Spår av teorier i praktiken

Ida lärare på Sjöskolan

Ida är en medelålders kvinna som är utbildad förskollärare och lärare för de tidiga skolåren. Hon läser en Reggio Emilia utbildning på distans just nu. För tillfället arbetar hon i en förskoleklass och har som ambition att följa denna klass upp till skolår två. Intresset för Reggio Emilia fick hon i samband en tjänst där de arbetade med inspiration ifrån Reggio Emilia, där kände Ida att det till stor del samstämde med hennes eget synsätt på elever och lärande. Under de senaste tio åren har Ida bara sökt sig till arbetsplatser som arbetar utifrån Reggio Emilia filosofin.

Hur lärande sker

Ida framhåller i intervjun att elever lär sig från födseln av sina egna erfarenheter, i samspel med andra både elever och vuxna. Hon menar också att de lär sig mycket i leken, Ida säger: ”Jag anser att jag som är i förskolegrupp, anser man ska ta tillvara på elevernas lek, där sker jättemycket, att det är där lärandet sker, dom dramatiserar när dom skriver, ritar utifrån sina erfarenheter, å fånga barnen där.” Hon tycker därför att det är viktigt att elever får tid för lek i skolan. Ida tycker att miljön är väldigt betydelsefull för elevernas lärande. Ida uttrycker att man som lärare bör ställa sig frågor som ”Hur ser miljöerna ut där barnen vistas? Vad inbjuder dom till? Är dom spännande? Utmanande?” Ida anser också att det är mycket viktig för elevernas lärande det finns material som är anpassat till deras intressen.

En del av lärandet som Ida lägger stort fokus på är hur eleverna kommer fram till sina lösningar eller svaren på sina frågor. Hon menar att samspelet mellan eleverna är otrolig viktig och hon försöker hjälpa eleverna att lära av varandra. Om en elev kommer med en fråga till Ida så tipsar hon gärna om en elev hon vet kan förklara, istället för att hon själv ger svaret eller så kan hon tipsa om att de kan forska fram svaret tillsammans med någon annan elev exempelvis genom att pröva själva eller söka på internet. Genom att själva ta reda på svaren på sina frågor eller få förklara för andra så menar Ida att eleverna kan ta till sig kunskapen bättre, just för att de samarbetar alla på sina olika språk. Ida nämner ofta när hon berättar att hon som lärare ska vara den lyssnande pedagogen. Det beskriver hon så här:

”Att vara den lyssnande pedagogen, det handlar ju inte om, att som många tror, att man ska lyssna, bara vad barnen har att säga, det är inte det som är den lyssnande pedagogen /.../ En lyssnande pedagog är att man ska kunna se barnen, hela barnet och kunna ta tillvara på det och hjälpa det och kunna ledsaga det men utifrån barnets egna erfarenheter.”

Här ovan kan man tolka det som att Ida lägger ett helt förhållningssätt gentemot eleverna i benämningen ”den lyssnande pedagogen” och att hon ser det som ett arbetsredskap i sitt yrke. Då det gäller elevers lärande är dokumentation viktigt för Ida. Hon berättar om hur hon noterar/dokumenterar elevernas lärande. Hon försöker göra en pedagogisk dokumentation av pågående projekt, och uttrycker det som att ”vi försöker reflektera dels vi vuxna och dels med eleverna”. Ida fortsätter, ”Vi behöver också diskutera vad dokumentation är. Hur ska man använda den? Vad ska den vara till? Så att man reflekterar över dokumentationen i sig” förklarar Ida och att dokumentera elevernas lärande är också ett sätt att visa respekt för eleverna och visa att deras lärande är viktigt menar hon.

Vidare framhåller hon också ateljén som en viktig del av verksamheten och för att eleverna ska klara av att använda den på ett bra sätt så är det viktigt att eleverna lära sig visa respekt för verktyg och material i ateljén. Samtidigt så menar Ida att det är viktigt att respektera att unga elever har svårt att sitta still långa stunder, till exempel i ateljén eller vid måltider.

För Ida är Reggio Emilia pedagogiska förhållningssätt en självklar rättighet för eleverna och hon uttrycker oro över att gamla normer och värderingar som monologiskt lärarledda lektioner faktiskt finns kvar i viss utsträckning. Ida berättar om möten och iakttagelser hon har gjort på senare år:

*Reggio Emilia vad är det? Det är ingenting som är konstigt, det är någonting som är helt naturligt, se barnet! Är det svårt?! Och hur man använda miljön? Många tänker då, Vadå se barnet? Dom ska ju lära sig det här! Då måste jag ju lära dom det här! Börja bakvägen istället så kanske man kommer dit. Börja i andra ändan, så utvecklar de dom förmågorna ändå. I skolan existerar det andra normer och värderingar, kanske **för** gamla normer och värderingar många gånger. Jag jobbar ju på en skola där alla är 25-30 år, jag menar dom är ju så unga och så har dom **det** tänket, jag kan bli lite förfärad över det fortfarande, men dom har ju sina erfarenheter, från **sin** skola, när dom gick sin utbildning så var ju dom på dom skolorna som såg likadana ut som när dom **själva** gick i skolan. Hur ska man kunna sätta igång att förändringsarbete då? Då måste man ju få inspiration, jobb, läsa, föreläsningar, för att gå vidare.*

I det här citatet kan man tolka det som att Ida ser ett mönster i hur gamla normer och värderingar lever kvar i skolvärden på samma sätt som Egidius (2001), som jag skrev om i inledningen och att Ida menar att det inte är av godo, utan tvärt om att det kan hindra förändringsarbete och därmed hindra att skolan anpassas till att följa samhällets förändringar.

Goda lärandesituationer

Då det gäller goda lärandesituationer menar Ida att eleverna lär sig mycket genom att lärarna startar upp olika projektarbeten som sedan eleverna får styra medan lärarna finns med som lyssnande och medforskande pedagogen. Ett exempel som hon lyfter fram är ett projekt som arbetslaget kallar "Skogen". Under en utflykt till skogen hittade eleverna svampar. Det gav eleverna att väldigt stort intresse för svampar, så de fick skapa olika svampar i många olika material, de pratade om hur svampar lever, att det finns giftiga svampar och matsvampar och så vidare. Ida berättar också om hur hon agerar när eleverna arbetar, hon menar att det är viktigt att bara ställa öppna frågor så att eleverna får göra egna reflektioner och egna antaganden. Sen kan lärare och elever undersöka de antagandena vidare, tillsammans. Då tar eleverna initiativ till sitt eget lärande och vi forskar sedan tillsammans, lär tillsammans, förklarar hon.

Ett annat exempel som Ida berättar om är, att eleverna av sig själva började med rim och ramsor. Hon fixade snabbt en bokstavshörna där eleverna själva kunde experimentera. Ida är övertygad om att genom att arbeta på det här sättet kan eleverna uppnå läroplanens mål i Lpo94, utan läroböcker. Samtidigt som hon villigt erkänner att det här arbetssättet kräver mycket mer planering av läraren, än att arbeta med traditionella läromedel. Vinsten i att arbeta utan läromedel menar Ida är att eleverna får utnyttja sina hundra språk, att lära genom sina alla sinnen, och man lär eleverna att de är kompetenta nog att styra sitt eget lärande.

Ida är kritisk till att så många elever anses ha speciella behov. Med det menar hon att genom att använda sig av till exempel Reggio Emilias förhållningssätt gentemot elever så fångar man alla de eleverna med "särskilda" behov, Ida drar en parallell med undervisningen i Reggio Emilia och säger:

"I Reggio, där undrar dom ju vad vi pratat om, nä vi har inga sådana barn här! Dom undrar, vad pratar ni om?"

Detta citat kan tolkas som att Ida har varit i Reggio Emilia och diskuterat elever med speciella behov med förskolelärare där, och att Ida med den erfarenheten menar att genom att elever bli uppmuntrade i att använda sig av sina hundra språk, för vi är så olika, inte speciella i en avvikande bemärkelse, så blir undervisningen bredare och passar fler elever. Goda lärandesituationer för Ida är de då undervisningen passar alla elever.

Ida berättar vidare om ett tillfälle när en elevs föräldrar kom fram till Ida och uttryckt sin positiva förvåning över att det fungerade så bra för deras son/dotter i den nya klassen. Ida menar att i det här fallet fanns det inget problem. Hon menar att en avgörande del i arbetet är att det är otroligt viktigt att se eleverna och i det starka eleverna, se dem som tillgångar och inte döma dem efter föräldrar, situation i hemmet eller hur något har varit och att det får lära sig att använda de hundra språken.

Under intervjun med Ida kan man tolka det som att hon arbetat med en inarbetad inspiration av Reggio Emilias filosofi för att nå de goda lärandesituationerna som hon vill erbjuda eleverna. Hon nämner flera redskap som hon använder sig av där man kan se en tydlig samstämmighet med Reggio Emilias filosofi, som den "lyssnande-" och "medforskande pedagogen", "miljön som den tredje pedagogen", "pedagogisk dokumentation", "det kompetenta barnet" och "de hundra språken", som jag beskriver i avsnittet "Reggio Emilias filosofi" tidigare i arbetet, så här talar Ida om att låta eleverna få använda alla sina språk:

*Vi har inte alla tillräckligt med kunskap kring det, att ge barnen de tillgångarna. Och det gör man mycket, tycker jag då, genom miljön, att skapa tillgång till dom olika språken. Vårt förhållningssätt till barnen. Det handlar hela tiden om hur du är själv som pedagog, hur du reflekterar, att kunna se det lilla. Wow! Kolla där! Hur han eller hon gjorde/tänkte där, gjorde tillsammans med kamraterna, kring någonting enkelt, att inte bara se det som något banalt, 'nu har dom pärlat pärlplattor, femti-elfte idag' ungefär, utan **hur utvecklar** dom det? Här gör dom mönster och det ska bli någonting till någonting annat, och så här. Att kunna **se det lilla** i barnen. Inte bara se det som ett tidsfördriv (Ida).*

Ida framhåller här att hon är noga med att fånga elevernas lärande i stunden det händer och hon är snabb på att ta tillvara elevernas idéer. Hon exemplifierar det även genom att berätta om hur eleverna spontant börjar rimma på ord ser hon till att deras rim dokumenteras och när då eleverna såg sina rim ville de ha bilder till dem och de kom gemensamt fram till att söka på internet. De slutgiltiga resultaten plastade Ida in och satte upp på väggen i elevernas ansiktshöjd. Ida lyfter fram elevernas perspektiv hela tiden just det som Piaget utmärkte sig genom att göra.

I förhållningssättet som Ida förmedlar under intervjun då hon resonerar kring goda lärandesituationer, blir ett processinriktade lärande tydligt. Detta uttrycker hon som att eleverna blir själva intresserade av något som de får forska vidare på och de stimuleras av varandra. Men samtidigt som eleverna själva är de som styr lärandet så finns läraren där och vägleder dem i sitt eget lärande.

Här ser jag markerade drag av konstruktivismens processtänkande med utgångspunkt från elevernas egna intressen samtidigt som det sociokulturella perspektivets lärande genom dialog och socialt samspel har lika stor vikt.

Pernilla lärare på Sjöskolan

Pernilla är sedan länge tillbaka lärare för de tidigare skolåren och snart blir hon färdig med sin speciallärarutbildning. Hon arbetar delvis som klasslärare i ett lärarlag för skolår ett och två och delvis som speciallärare i samma lärarlag. För drygt tio år sedan kände Pernilla att hennes kunskap från lärarutbildningen inte längre höll måttet, något hindrade dock henne från att börja läsa pedagogik på nytt, därför valde hon istället att sluta arbeta i skola.

Hon fick en tjänst på ett, vad hon själv kallar ”uppsamlingsställe” där pedagoger av olika slag tog hand om elever som skolan inte klarade av att hantera av olika anledningar. Pernilla sammanfattar sitt intryck från den arbetsplatsen så här: ”Där lärde jag mig allt! Dom som är där, vilka pedagoger alltså! Herre gud! Det är ju så det visslar om det!” Efter att ha lärt sig arbeta på detta sätt, det vill säga med Reggio Emilia pedagogiska förhållningssätt, har Pernilla enbart valt tjänster där hon har förväntats arbeta inspirerat av Reggio Emilia.

Hur lärande sker

Pernilla berättar att hon tror väldigt mycket på att eleverna kan redan som nyfödda och se första levnadsåren, att eleverna föds kompetenta, men för att de ska utvecklas så behöver de stimulans från vuxna och andra elever. Sen är det ju så, säger Pernilla och förklarar sitt förhållningssätt till hur lärande sker, när de börjar gå i skolan, att eleverna

inte bara lär sig genom att sitta penna, papper, räcka upp handen och göra det som läraren vill, utan man lär sig genom alla sina sinnen och det är ju det här med måla och idrott och så, sjunga är jätteviktigt och att man ska kunna läsa en bok. Och så har vi naturen och sen tror jag att religionen kommer också. Man kan, man ju ha naturen som arbete men så var det en som hade kolonner, som kolonnerna nere i Rom. Hon byggde upp och barnen ritade och dom skrev och dom gick i förskoleklass. Och då var det ett barn som hade jättesvårt, som fångades. Det var så roligt för det barnet var så intresserat och då nådde ju pedagogen det barnet. Då var ju alla, föräldrar, barn och pedagoger lyckliga. Sen är det ju det här att dom är verkligen närvarande. Och det tror jag att det här lugnet kommer av. Om man säger att det är en lektion så är det en lektion. Då ska det vara lugnt.

I citatet kan man tyda att Pernilla har besökt förskoleverksamhet i Reggio Emilia och att hon därigenom förklarar de förhållningssätt hon sympatiserar med. Här framkommer det hur Pernilla menar att praktisk undervisning och att läraren fokuserar på eleverna och deras arbete är betydelsefulla delar i elevers lärande.

Lärande sker i inspirerande lärande miljöer och i samspel andra menar Pernilla, hon syftar på den fysiska miljön, hur rummen är inredda, ”med soffor och bord och att barnen tycker att det är fint där man sitter”. En annan viktig aspekt som Pernilla framhåller är att det krävs närvarande lärare som vet vad de ska göra under lektionen, som förstå syftet med lektionen. Pernilla anser också att läraren ska kunna utmana eleverna och visa dem respekt och hon menar att det behöver finnas en dialog mellan eleven och läraren för att elever ska kunna lära sig. Elever behöver vara motiverade, känna lust och glädje till att lära, förklarar hon, och det behöver läraren hjälpa till med om det inte finns.

Pernilla talar om att eleverna lär sig genom att arbeta i grupper med sina kamrater i gemensamt arbete eller bara med samvaron gemensamt, så här säger Pernilla:

Du när väldigt mycket genom gruppen, du kan nå barn som inte har det så bra, eller så lätt, att få tillhöra en grupp är nästan någonting av det största du kan få göra här i livet, att få tillhörighet. Och dom ser ju hur en grupp är strukturerad och hur det ser ut och sådär. Men då menar inte jag så här när man har grupparbete, ”men jag har ingen att jobba med” utan man kan ju faktiskt också ibland jobba enskilt i en grupp, men man tillhör en grupp, och kan man jobba två stycken tillsammans så gör man det, och dom barn som jag har jobbar i grupp men ibland enskilt i grupp och då är det ju en dialog.

Genom citatet här kan man urskilja att Pernilla aktivt använder gruppen som en arbetsmetod för att elevernas lärande ska ske på ett för eleverna givande sätt, att hon anpassar lärandet för individen. Man kan tyda det som att hon även menar att eleverna lär sig hur det fungerar i grupper både skola och i samhället.

Goda lärande situationer

Pernilla förklarar en god lärande situation som ”att man har tid, man har bra material, man har bra kommunikation och alla kommer till sin rätt.” Hon fortsätter med att berätta om att helheten är viktig och att den kan uppnås genom att arbeta med ett tema arbete, som till exempel ”Skogen”. När Pernilla resonerar kring vad en god lärandesituation är framhåller hon även gruppen som en god lärande miljö. En grupp menar hon, som jag har citerat i stycket ovan, finns i många olika konstellationer och har därmed många effekter. Till exempel så tror Pernilla att alla eleverna kan komma till sin rätt, att de både kan få visa sina starka sidor och få stöd med sina svagare sidor genom grupperns olika sammansättningar. Pernilla använder således gruppen som ett redskap för att skapa goda lärandesituationer. Ett exempel är när Pernilla berättar om hur text i läromedel kan vara svårbegriplig och skapa problem i lärande situationen, delvis för att den är gammal men också nedkortad, då säger Pernilla så här:

*Och när man har en högstadieelev som inte vet vad jordbruksbyggd är, vad gör man då? Man kanske åker till ett jordbruk eller låter en bonde komma till klassen. Ja, alltså det var det jag tänkte med temat också, man **gör** någonting, för att bara läsa kunskapen i en bok, det går ju inte, om man säger så, men barnen ska ju kunna kunskapen men sen ska de ju kunna använda kunskapen också (Pernilla).*

I det här citatet blir det synligt att Pernilla anser att eleverna får en bättre lärande situation om de kan vara med och lära med alla sinnen jämfört med att enbart använda läromedel, hon menar att eleverna lättare får förståelse då och att det blir lättare för eleverna att se sammanhangen då. Pernilla är noga med att poängtera att det är många aspekter som påverkar till att det blir bra lärandesituationer för eleverna. Igen nämner Pernilla miljön som viktig, ”och då tänker jag på den fysiska miljön med soffor och bord och att barnen tycker att det är fint där man sitter” säger hon. Om eleverna har tillgång till olika artefakter, undervisningsverktyg som kan hjälpa eleverna att kan lära på flera olika sätt så kan de också lära med alla sinnen menar Pernilla och hon förtydligar att det ger en mer bestående kunskap hos eleverna. Skolbyggnaden är också ett redskap som hjälper lärandet anser Pernilla, den är byggd öppen så att till exempel elever som inte har slöjd ännu har ändå kunnat se vad som sker inne i slöjd lokalerna och då blir det inte så främmande för dem när de själva börjar. Hon menar att det är ett sätt att lära av andra men med lokalerna som hjälpmedel och det ser hon som ett positivt komplement till att elever lär av klasskamrater och lärare.

Pernilla lägger vikt i sitt förhållningssätt gentemot eleverna och tycker att det är viktigt att ta med sig av sin person in i klassrummet, att bjuda lite på sig själv, kallar hon det. Det låter hon komma till uttryck genom att berätta om någon händelse hon har upplevt, en favoritfilm, eller skoja lite med eleverna, kanske på sin egen bekostnad.

”Om man har en trygg relation till ett barn kan man säga: ’Men nu får du väl ge sig! Kom igen nu!’ Och det gör dom med mig också då. Barnen vill ha en sådan relation.”

Pernilla betonar att det inte är mycket som behövs för att hon ska uppnå målet med detta förhållningssätt, att eleverna får förtroende för och känner sig trygga med henne. Något som Pernilla fått erfara är hur viktigt förhållningssättet gentemot elever som har en diagnos, för att det inte ska uppstå missförstånd på grund av okunskap, är det viktigt att läraren vet hur diagnosen yttrar sig för just den eleven.

Hon nämner miljön, verktyg och material som viktiga komponenter för goda lärandesituationer och att det är viktigt att eleverna får känna sig trygga och tillhörighet, allt enligt det sociokulturella perspektivet och läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94. Det är även viktiga komponenter i Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt också men det är inte alla komponenter. Här saknas det konstruktivistiska tänket kring att sätta fokus på det forskande kompetenta barnet. Men Pernillas förhållningssätt gentemot eleverna påminner om hur Berit Bae beskriver att praktisera anerkjennelse (som jag beskriver i inledningen). Pernilla berättar inte något som tyder på att hon ser sig som en medforskande lyssnande pedagog, samtidigt som hon berättar hur mycket hon är inspirerad av Reggio Emilia. Sättet som Pernilla använder gruppen på, som ett redskap, anser jag påminner om hur Bakhtin beskriver dialogiska relationer. Pernilla menar att hon hämta inspiration från livet, allt hon tidigare upplevt. Hon nämner inte specifikt någon person, läroplan eller pedagogisk teori.

Linda lärare på Havsskolan

Linda är en kvinna som utbildade sig till 1-7 lärare under slutet av nittioalet och har sedan dess fortsatt att bredda sin lärarutbildning genom kvällskurser. Hennes ämnesomfång är i dagsläget matematik, no, so, svenska, drama och lite specialpedagogik. Nuvarande tjänsten har hon haft sedan examen och består i att vara klassansvarig i ett lärarlag som följer elever i tre år från förskoleklass. Intresset för Reggio Emilia väcktes under lärarutbildningen och när Linda skrev sitt examensarbete berörde det Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt. Därefter har hon kommit i kontakt med Reggio Emilia på olika sätt, framför allt så har hon varit delaktig att starta upp arbetet med använda Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt i arbetslaget.

Hur lärande sker

Linda menar att lärande sker när man ”utgår ifrån barnen och väcker lust och nyfikenhet hos barnen” och ”genom leken och i samspel med andra, lär man sig”.

Hon uttrycker vidare att det är mycket viktigt att eleverna måste få forska fram sina svar dels själva men främst i samspel med andra, för att få kunskap som verkligen blir livslångt.

För Linda är det också väldigt viktigt att låta eleverna själva få ställa frågorna samtidigt som hon förser dem med miljöer som stimulera till frågor. Hon menar då att det även är viktigt att eleverna får diskutera fram lösningar som de sen kan försöka verifiera eller falsifiera. För att markera en kontrast säger Linda: ”Jag tror inte på det här att stå och predika och tala om som ett sätt att lära ut, den tiden är förbi. Det kan vi sluta med!”

Linda har uppmärksammat att källan till elevernas nyfikenhet och deras lust att lära många gånger kommer ifrån leken. Därför tyckte hon att det är väldigt viktigt att eleverna får tid till att leka, även i skolan. Linda är ute med eleverna så mycket det går för hon anser att det en mycket inspirerande och resursrik lärandemiljö.

Jag går gärna ut med barnen för ute finns allt! Man kan titta på matten, mönster och träd och de förgrenar sig och kottar, man kan räkna och laborera och lägga mönster och man kan göra ”skutt-tal”, man kan titta på att jämföra, större - mindre, fler – färre, begrepp som man ska kunna, Var är färre? Hämta färre än fem kottar! Hämta fler än fem kottar! Man kan göra en rolig grej av olika mål som man har. Man behöver inte använda naturen, om man ska prata om temat trafiken kan man gå ut på promenad och då vara lyhörd för deras tankar och frågor. Någon kanske undrar över ett trafikmärke och så är det bara att spinna vidare på det. Det är viktigt att pröva olika sätt att nå eleverna.

Hon tycker att barnen lär sig bättre när de får använda många sinnen och det tycker hon att de gör när de är ute. I skogen är det till exempel enkelt att räkna matematik ”Hämta färre än fem kottar!” eller ”Hur många centimeter är omkretsen på tallen där?” förklarar Linda.

Vi gör besök på olika ställen som grund för ett projektarbete i närområdet finns trafiken till exempel, Linda fortsätter, vi i arbetslaget arbetar mycket med projektarbeten som metod, i dem väver vi in så många ämnen som möjligt. Vi startar upp projektarbetena, ofta genom något konkret ute, sen är det eleverna som styr och det kan sluta hur som helst säger Linda, vi får finnas till hands bara. Hon uttrycker att både elever och lärare uppskattar detta tillvägagångssätt. Vi lärare behövs bara i kulissen menar Linda och fortsätter, eleverna får själva komma på saker, de laborerar och hittar material, eleverna ska själva få uppleva att de kommer på något och att de lyckas. Linda berättar vidare, sen är det jättebra om de kan delge de andra eleverna vad de har kommit på och hur de tänkte. Det finns så många språk att tänka på och att lära sig på och den berättande elevens kan passa något av de andra elevernas.

Linda utgår ifrån eleverna, hon ser dem som ytterst kompetenta forskare. Hon ser till att elevernas miljö omkring dem är inspirerande och omväxlande så att eleverna själva kan vara med och styra sitt lärande. Vilket de gör i grupper bland annat genom att diskutera och laborera. Linda låter dem även få dela med sig av sina kunskaper till varandra, det finns ytterligare två syften med det, dels så får eleverna reflektera över sin nyvunna kunskap som på det visat blir mer bestående och dela så får eleven känna känslan av att de lyckas, att de kan. Det sistnämnda helt enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94: "En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter." (s. 7, Lpo 94) Några rader längre ner på sidan kan man läsa " Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter."

Linda har en förmåga av att fånga kärnan i Lpo94, Reggio Emilia filosofin, Konstruktivismen och det sociokulturella perspektivet utan att det känns rörigt eller krystat.

Goda lärandesituationer

Att samtala är det första Linda anger som en god lärandesituation, att sitta ner i en ring och prata och lyssna på andra, det menar Linda att man lära sig jätte mycket av. Angående goda lärandesituationer och läromedel säger Linda:

När de blir äldre så behöver de kanske annat material men under de första skolorna behövs inte det. Jag brinner ju jättemycket för det. Och att de får komma på saker själva och forska och laborera och hitta material och att någon hjälper dom bara, så dom får känna att dom "WOW!" kommer på något! Att dom får lyckas! Och sen delge dom andra sen vad dom har kommit på och hur dom har tänkt och så.(Linda)

I det här citatet visar Linda att hon genom att låta eleverna vara forskare och att de får göra egna experiment för att de ska komma fram till egna slutsatser så menar hon att läromedel inte är nödvändigt för att ge eleverna chansen att lära sig på ett bra sätt. Linda menar också att det är viktigt att ge eleverna en bra självkänsla att det leder till fortsatt intresse för att lära. En lärarkollega till Linda har under en termin arbetat med elevgjort läromedel till matematiken i skolår två, hon tänker arbeta på liknande sätt framöver. Kollegor är förövrigt en väldigt stor inspiration källa för Linda men även litteratur som hon bland annat läser samtidigt med kollegor och då diskuterar de litteraturen tillsammans efteråt.

Linda nämner miljön som en påverkande faktor i lärandesituationer, hon berättar att de trots att de har liten yta försöker få små rum i rummet och platser för olika saker, de sitter ofta i en ring kring en rund matta när de samtalar i olika syften. När Linda talar om utemiljön säger hon tydligt att hon tror mycket på att den är en väldigt god lärandemiljö och att bara vara ute med elever så uppstår givande lärandesituationer, att eleverna ställer frågor som de tillsammans kan söka svar på. Linda berättar vidare om hur viktigt det är eleverna får reflektera och ger exempel på hon menar att de reflekterar:

Vi pratar ju om det vi har gjort och allt vi gör hänger ju ihop, så då blir det naturligt att se tillbaka på och reflektera i gruppen, men inte enskilt med varje elev, till exempel så har vi haft tema "äpplet" och så pratade vi om något annat men kommer in på "när vi hade äpplet" hur långt kan ett äppelskal bli och äpplen innehåller ju fruktsocker och därför ska man gärna skölja munnen efteråt och sådana saker, så vi pratar ju om vad vi har lärt oss och försöker få en tråd i det genom allt lärande egentligen, för det hänger ju ihop alltihopa. Att eleverna får reflektera är ju jätteviktigt! Vi vill att de ska få reflektera mycket mer än vad vi har tid till. (Linda)

I det här citatet kan man ana att Linda ser det som god lärandesituation att eleverna får reflektera över vad de tidigare lärt sig och även återknyta och se helheten med det som eleverna har lärt sig. Vi behöver också låta eleverna befästa kunskapen genom reflektion menar Linda, det är viktigt att få en tråd genom allt lärande och att eleverna ser hur allt hänger ihop.

Egen reflektion önskar Linda att de fick mer schemalagd tid till, "nu ligger man ju och funderar på kvällen innan man somnar: Vad kunde jag ha gjort bättre där? och Undra hur det funkar om vi gör så?" berättar hon.

Malin lärare på Havsskolan

Malin är en medelålders kvinna som har utbildat sig i omgångar under 60-, 70-, 90- och 00-talen, först till barnskötare med specialutbildning för sjuka barn, därefter till fritidspedagog, montessorilärare och grundskolelärare. Malin började därför arbeta på sjukhus med sjuka barn, därefter på fritids, Montessoriskola och nu på kommunal grundskola i ett lärarlag som följer med en klass i tre år från förskoleklass. Intresse för Reggio Emilia började Malin få slutet av under 90- talet och under slutet av 00- talet har Malin ihop med sitt arbetslag börjat arbeta Reggio Emilia inspirerat.

Hur lärande sker

Lärande sker hela tiden under hela livet och på många olika sätt berättar Malin. För att eleverna ska lära för livet och för att den kunskap som eleverna tar med sig ifrån skolan skall vara dem till nytta under livet menar Malin att det är viktigt att utgå ifrån eleverna och deras frågor, att använda sig av lyssnandets pedagogik.

man lyssnar in vad barnen pratar om, man lyssnar in vad dom frågar efter, man kan spinna vidare på det och utveckla det och se om man kan få in det i lärandesituationen och handleda barnen på något sätt.

Utifrån citatet ovan kan man urskilja att Malin låter eleverna styra innehållet i sitt eget lärande och att hon anser att det stimulerar elevernas lärande. Lärande som sker i vardagen är upplevelsebaserat, fortsätter Malin och det är viktigt att bevara dels för att man då tar tillvara på elevernas intressen och dels för att de får en naturlig möjlighet att själva utveckla sitt eget kunnande anser Malin. Hon framhåller att det är genom att eleverna får uppleva, som de lär sig och kan utvecklas. Då utvecklas läraren också eftersom man utforskar med eleverna så kan man knappast undgå att lära med dem menar hon. Malin tycker att ”lärande är ett sätt att utvecklas”. Genom att dokumentera elevernas lärandeprocesser på olika sätt så kan de själva se vad de har lärt sig och när de blir påmind om vad de har upplevt så befäster de upplevelsen och kunskapen ännu bättre menar Malin.

Goda lärande situationer

När Malin beskriver hur de dokumenterar med digitalkamera och vad de sedan gör med bilderna blir ett processinriktat lärande synlig:

Vi använder mycket digitalkamera för att återkoppla upplevelserna och sen får barnen berätta vad dom gjorde och sen använder vi den texten och skriver den under bilderna och sätter upp dom så kommer barnen ihåg. Det blir lättare att använda böckerna men jag finner att barnen får ut mer av det här.

I det här citatet kan man tolka det som att Malin anser reflektionen som minst lika viktig som stunden då bilden togs och att denna form av lärandeprocess ger goda lärandesituationer. För att kunna uppnå de mål och uppdrag som de har så använder sig Malin och de andra i lärarlaget av många olika material och flera olika skapande verksamheter.

Vi jobbar ju mycket med det som barnen är intresserade av så att de får en fördjupad kunskapsinhämtning, det är en stor bit av Reggio Emilia pedagogik och att dokumentera, dokumentationen är ju jätte viktig. Det är den för att barnen kan återkoppla till sina egna upplevelser, dom ser och man kan göra väldigt mycket.

Malin uttryck i citatet ovan hur viktig hon menar att dokumentationen är för att lärandesituationen ska bli till bestående kunskap för eleverna.

Lärarens roll är handledande men också lyssnande, berättar Malin och fortsätter, läraren ska vara öppen för att lyssna på elevernas frågor och anpassa lärandet efter deras frågor. Malin beskriver det så här:

Att inte tro att det jag har förberett absolut stämmer med barnens frågeställning som kan komma här och nu, jag är mycket för "här och nu" att man kan lägga åt sidan det man har planerat för det kommer upp någonting helt annat, då får man ta det någon annan dag det man har planerat. Men jag tror att det är väldigt, väldigt viktigt att bemöta barnens frågor

Malin talar om Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt med en fascination över att det går att släppa kontrollen över lektionerna och låta eleverna vara med och bestämma över dess utgång. Hon förefaller tacksam över att få vara en medforskare till eleverna, lära sig tillsammans med dem och därmed utvecklas som människa. Malin berättar att hon hela tiden behöver förändra sitt arbetssätt för att möta elevernas behov.

Sammanfattande analys

I analysen av intervjuerna framkommer det ett antal olika teman som lärarna framhåller är grundläggande i elevers lärande och hur de formulerar vad goda lärandesituationer bör innehålla. I denna analys görs ingen skillnad i vem som har uttryckt vad. Här är istället fokus på hela intervjumaterialet där jag lyfter fram de mest intressanta ställningstaganden kring elevers lärande som lärarna gör. Dessa teman är:

- Eleven i centrum, att utgå ifrån eleverna intressen och frågor
- Läraren som en lyssnande och medforskande lärare
- Leken och lärande i en helhet
- Miljön som ett redskap för lärande
- Dokumentation som ett redskap för lärande och utveckling
- Spår av teorier i praktiken

I följande stycke kommer jag att skriva fram och diskutera dessa teman.

Eleven i centrum, att utgå ifrån eleverna intressen och frågor

Samtliga lärare nämner uttryckligen att de sätter eleven och deras frågor i centrum för undervisningens upplägg. En menar att lärande sker när man ”utgår ifrån barnen och väcker lust och nyfikenhet hos barnen” (Linda), samma lärare förhåller sig till eleverna som att de är ytters kompetenta forskare. En annan lärare menar att hon lyssnar på vad eleverna pratar om och vad de frågar både andra elever och lärare om och försöker väva in det i undervisningen. En av lärarna planerar upplägg inför lektioner men är beredd att lägga det åt sidan eftersom hon anser det så viktigt att eleverna får svar på sina frågor just när frågorna ställs, att det är då frågorna är aktuella:

Att inte tro att det jag har förberett absolut stämmer med barnens frågeställning som kan komma här och nu, jag är mycket för ”här och nu” att man kan lägga åt sidan det man har planerat för det kommer upp någonting helt annat, då får man ta det någon annan dag det man har planerat. Men jag tror att det är väldigt, väldigt viktigt att bemöta barnens frågor (Malin).

Genom det här citatet synliggör läraren att hon planerar för en lektion styrd av eleverna och om de inte kommer med förslag så har hon ett lektionsupplägg att falla tillbaka på. En av lärarna berör ämnet läromedel:

När de blir äldre så behöver de kanske annat material men under de första skolåren behövs inte det. Jag brinner ju jättemycket för det. Och att de får komma på saker själva och forska och laborera och hitta material och att någon hjälper dom bara, så dom får känna att dom ”WOW!” kommer på något! Att dom får lyckas! Och sen delge dom andra sen vad dom har kommit på och hur dom har tänkt och så (Linda).

Genom lärarens ord här blir det tydligt att hon lägger stor vikt vid att eleverna i tidiga skolåren får använda sin drivkraft till att hitta svar och lösningar och det arbets sättet samstämmer med Lpo 94 mål att sträva mot som till exempel att eleverna ska få utveckla nyfikenhet och lust att lära, ett eget sätt att lära och utveckla tillit till sin egen förmåga.

En lärare skiljer sig från de övriga intervjuade lärarna, hon arbetar med elever med diagnoser, och de övriga tror att man kan fånga upp alla elever med Reggio Emilia pedagogiska förhållningssätt och på så vis minskar antalet elever med olika diagnoser.

Läraren som en lyssnande och medforskande lärare

De flesta lärarna ser sig som en lyssnande och eller medforskande lärare, en avviker dock genom att istället beskriva lärarrollen genom att det krävs närvarande lärare som vet vad de ska göra under lektionen, som förstår syftet med lektionen. Men de övriga lärarna menar att istället för att vara den som leder lektionen lyssnar de in, pejar in vad eleverna vill undersöka och hur de vill undersöka, kanske startar de tillsammans ett projekt där eleverna blir forskare och styr arbetet medan läraren hjälper eleverna, stöttar med öppna frågor om de kör fast och får på så vis vara med och upptäcka och lära med eleverna.

Att vara den lyssnande pedagogen, det handlar ju inte om, att som många tror, att man ska lyssna, bara vad barnen har att säga, det är inte det som är den lyssnande pedagogen /.../ En lyssnande pedagog är att man ska kunna se barnen, hela barnet och kunna ta tillvara på det och hjälpa det och kunna ledsaga det men utifrån barnets egna erfarenheter (Ida).

Här gör en lärare en tolkning av begreppet ”lyssnande pedagog”, den samstämmer med de andra tolkningarna som ges av begreppet, att det ligger ett helt förhållningssätt i det, på samma sätt som det gör i Berit Baes ”anerkjennelse” som jag beskriver i inledningen. En av lärarna beskriver sig finnas med i bakgrunden medan eleverna forskar:

Och att de får komma på saker själva och forska och laborera och hitta material och att någon hjälper dom bara, så dom får känna att dom ”WOW!” kommer på något! Att dom får lyckas! Och sen delge dom andra sen vad dom har kommit på och hur dom har tänkt och så (Linda).

I det här citatet beskriver läraren hur hon dels låter eleverna vara forskare som får göra egna experiment så att de kan komma fram till egna reflektioner och slutsatser och dels hur det samtidigt kan ge eleverna en bra självkänsla som kan leda till fortsatt intresse för att lära. Det här tillvägagångssättet uppfyller flera mål för både elever och lärare i Lpo 94 som jag har skrivit om i avsnittet Bakgrund.

Leken och lärande som en helhet

Några av de intervjuade lärarna uttryckte tydligt att leken är en viktig källa till lärandet. En av lärarna har uppmärksammat att källan till elevernas nyfikenhet och deras lust att lära många gånger kommer ifrån leken. Därför tyckte hon att det är väldigt viktigt att eleverna får tid till att leka, även i skolan. En annan uttrycker också att eleverna lär sig mycket i leken, hon säger:

Jag anser att jag som är i förskoleklass, anser man ska ta tillvara på barnens lek, där sker jättemycket, att det är där lärandet sker, dom dramatiserar när dom skriver, ritar utifrån sina erfarenheter, å fånga barnen där (Ida).

Här berättar läraren hur elevernas lek är givande i sig men att hon även kan använda den som grund för vidare forskning med eleverna. Även denna lärare menar därför att det är viktigt att elever får tid för lek i skolan. Lärarna menar att lek och lärande tillsammans ger en givande helhet i undervisningen. Leken i sig finns inte som ett mål i Lpo 94 med de effekterna som den ger enligt lärarna finns det tydliga särskilt i mål att sträva mot för eleverna både när det gäller normer och värden samt kunskaper.

Miljön som ett redskap för lärande

Samtliga lärare beskriver miljön som en mycket viktig del i lärandet. Lärarna nämner innemiljön men även utemiljön omnämns. Soffor, stolar, bord och andra större möblers placering menar de har betydelse för lärandemiljön men på vilket sätt eleverna har tillgång på artefakter, om det ligger saker i stängda skåp eller i öppna lättöverskådliga hyllor till exempel. Alla lärarna har möblerat så att det blir olika rum i rummen och på en skola var möblerna även delvis anpassade till eleverna i höjd och storlek.

En av lärarna menar att man bör som lärare ställa sig frågor som: "Hur ser miljöerna ut där barnen vistas? Vad inbjuder dom till? Är dom spännande? Utmanande?" (Ida). En annan lärare menar att miljön är viktig för att det ska bli goda lärandesituationer "och då tänker jag på den fysiska miljön med soffor och bord och att barnen tycker att det är fint där man sitter" (Pernilla), berättar hon. En tredje lärare finner utemiljön värdigt resursrik hon är ute med eleverna så mycket det går för hon anser att det en mycket inspirerande och resursrik lärandemiljö.

Jag går gärna ut med barnen för ute finns allt! Man kan titta på matten, mönster och träd och de förgrenar sig och kottar, man kan räkna och laborera och lägga mönster och man kan göra "skutt-tal", man kan titta på att jämföra, större - mindre, fler - färre, begrepp som man ska kunna, Var är färre? Hämta färre än fem kottar! Hämta fler än fem kottar! Man kan göra en rolig grej av olika mål som man har. Man behöver inte använda naturen, om man ska prata om temat trafiken kan man gå ut på promenad och då vara lyhörd för deras tankar och frågor. Någon kanske undrar över ett trafikmärke och så är det bara att spinna vidare på det. Det är viktigt att pröva olika sätt att nå eleverna (Linda).

Att använda miljön som ett redskap för lärandet är inget mål i läroplanen, Lpo 94 men i kapitlet "Mål och riktlinjer för skolan och omvärlden" i Lpo94 går det att läsa: "Skolan skall sträva efter att varje elev får en inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv" således finns det mål som rör lärande av närsamhället kring skolan. Läraren jag har citerat ovan använder närmiljöns olika skepnader som redskap för att eleverna ska få chans att lära sig både närmiljön och andra kunskapsmål på ett konkret och utforskande sätt.

Dokumentation som ett redskap för lärande och utveckling.

Dokumentationen är en del i undervisningen hos alla lärarna, två av dem beskriver mer noggrant avför de anser de och hur de använder den som en del i undervisningen. En av lärarna beskriver dokumentation och reflektion som en del i lärandeprocessen, både under projekt och vid andra tillfällen tar lärarna bilder och ibland får eleverna dokumentera genom att rita, måla eller skapa något exempelvis i lera, som de sett eller upplevt, i samband med det så kan nya frågor väckas och eleverna utvidgar sitt intresse. Eleverna får tillfälle till att reflekterat kring det som de har dokumenterat. Ofta kan de dra paralleller mellan olika saker och på så vis koppla ihop dem.

Vi använder mycket digitalkamera för att återkoppla upplevelserna och sen får barnen berätta vad dom gjorde och sen använder vi den texten och skriver den under bilderna och sätter upp dom så kommer barnen ihåg. Det blir lättare att använda böckerna men jag finner att barnen får ut mer av det här (Malin.)

Här beskriver en lärare hur dokumentationen blir en del av elevernas lärandeprocess, det kan tolkas som att den här läraren tycker att dokumentationen fyller liknande funktion som läromedel är tänkt att göra men att dokumentationen gör det bättre.

En annan lärare använder dokumentation på olika sätt, dels som ovanstående exempel men även genom att föra små anteckningar över elevers små läranden, hon studerar dem i vardagen och notera små saker som eleverna lär sig eller små insikter de gör och lägger till det till helheten. Samtidigt som hon försöker vara kritisk till dokumentationen i sig:

Vi behöver också diskutera vad dokumentation är. Hur ska man använda den? Vad ska den vara till? Så att man reflekterar över dokumentationen i sig (Ida).

Genom den här inställningen till dokumentation kan man tyda att läraren vill synliggöra dokumentationen som ett redskap som går att användas på många sätt och att det även behövs användas på olika sätt för att dokumentationen skall bli ett givande redskap i alla lärandesituationer.

Spår av teorier i praktiken

En av lärarna berättar om hur hon behöver förändra sitt arbetssätt kontinuerligt för att möta elevernas behov, det vill säga akkommodativt lärande för lärarens egen del. Det i sig menar jag är konstruktivistiskt, och att låta eleverna vara så självstyrande i undervisningen om eleverna får vara hos de intervjuade lärarna. Men Reggio Emilia filosofin är även till stora delar inspirerat av sociokulturellt perspektiv, till exempel för att läraren hela tiden är i dialog med den enskilda eleven och gruppen när hon tar reda på deras intressen.

Konstruktivismen som återfinns i Reggio Emilias pedagogiska filosofi anser jag är fokuserad på de grundläggande mekanismerna för lärande och utveckling, assimilation och akkommodation och tankesättet att aktiviteten kring elever är avgörande för deras utveckling, inte så mycket på stadieteorierna.

Konstruktivismen och det sociokulturella perspektivet är inte två motsatser utan de har likheter och de blir tydliga när man undersöker Reggio Emilias pedagogiska filosofi, eftersom de där överlappar varandra delvis i kunskapsprocessen. Om man tog bort den lyssnande och medforskande pedagogen ur processen kan liknar det konstruktivistiska perspektivet mer, medan om man minskar ner på tyngdpunkten att eleverna själva ska styra lärandet så blir det mer likt det sociokulturella perspektivet.

Diskussion

I det här avsnittet kommer jag att summera studien genom att diskutera tillvägagångssätt och resultat. Jag kommer att diskutera för- och nackdelar med metoder jag har använt mig av i avsnittet *Metoddiskussion*. I *Resultatdiskussionen* följer en diskussion kring resultatanalys med utgångspunkt ifrån studiens syfte, mina egna reflektioner, slutsatser, och de teorier som tidigare nämnts i studien. Avslutningsvis diskuterar jag kring *Konsekvenser för läraryrket och Förslag till fortsatt forskning*.

Metoddiskussion

I början av studiens arbetsprocess läste jag litteratur för att kunna skriva *Bakgrund*, tidigare i arbetet, men även för att göra mig själv påläst inför resterande arbete i studien. Det har varit väsentligt att ha den teoretiska kunskapen för att kunna analysera de kvalitativa intervjuerna på ett för studien relevant sätt. Jag har kunnat få en förståelse för hur lärarna förhåller sig till elevers lärande och kunnat finna spår av teorier i deras förhållningssätt. Jag anser att jag på det viset ha fått en god insikt i lärarnas synsätt på lärande och goda lärandesituationer. Om jag hade gjort många fler intervjuer så tror jag inte att jag hade kunnat få samma djupa helhetskänsla för lärarnas förhållningssätt. Jag tror inte heller att jag hade kunnat svara på mina forskningsfrågor men hjälp av en enkät, eftersom de inte ger utrymme för analyseringar på samma sätt som kvalitativa intervjuer gör.

Resultatdiskussion

Syftet med den här studien var att ta reda på hur ett antal lärare som är inspirerade av Reggio Emilias filosofi resonerar kring elevers lärande och vad dessa lärare anser vara goda lärandesituationer. När jag valde forskningsområde, syfte och frågeställning till studien så gick jag på en känsla jag har fått under utbildningstiden, av att jag i Reggio Emilia filosofin kanske kunde hitta redskap jag anser mig behöva i min kommande yrkesroll, redskap jag ännu inte hade.

Under VFU har jag sett undervisning som klassas som ”det gamla undervisningssättet” med lärarledda lektioner där eleverna oftast matas med fakta och aldrig får påverka vare sig innehåll eller tillvägagångssätt under lektioner. Jag har även sett lektioner där eleverna är med och påverkar men inte håller i tyglarna. Under hela lärarutbildningen har jag fått ”en känsla här” och ”en insikt där” av att elever kan lära på ett annat sätt. Berit Bae sådde verkligen ett frö i min tankevärld om hur viktigt det är att visa elever respekt och empati. Det gjorde hon redan under utbildningens första termin när hon föreläste om ”anerkjennelse”. Resultatet jag har kommit fram till i den här studien har gett mig det jag sökte, en ”lösning på” är för starkt ord men en ”ny, samhällsanpassad väg att gå” för att kringgå ett trögt byråkratiskt skolsystem där **resultat** står i centrum, till fördel för **elever och deras egna vägar till lärande**. Här använder jag begreppet samhällsanpassad eftersom eleverna är en direkt spegelbild av samhället och om de är med och bestämmer över sitt lärande så kommer samhället in i skolan på ett positivt och oundvikligt sätt menar jag. I *Inledning* har jag citerat Karin Wallin ur *Om ögat fick makt* och jag väljer att göra det här igen:

I svensk skoldebatt ställer man ofta kunskap och skapand emot varandra. Man konstaterar att barn har svårt att läsa och skriva och förordar mindre ”skapande och flum” och mer teori i skolan. Där ligger den stora missuppfattningen: fantasi och förnuft är inte varandras motpoler! Tvärtom är fantasin förnuftets förutsättning. Det gäller att ta tillvara barnets hundra språk och aldrig, aldrig beröva det nittionio. (Wallin, 1981, s.135)

Den här texten var något av de första jag läste som gav mig en inblick i vad Reggio Emilia filosofin handlar om. Stycket, tycker jag, visar ett fint sätt att vända sig till elever, att se, respektera och visa dem anerkjennelse! Det visar också att det finns andra förhållningssätt gentemot elever än de jag mött under delar av min VFU, Det har även det resultat som studien har gett mig, att elever **kan** lära på ett annat sätt än det ”det gamla undervisningssättet”, det går att göra eleverna till drivkraften som för deras eget kunnande framåt och att de samtidigt uppnår målen i Lpo 94.

De verktyg jag menar att lärarna i studien har gett är:

- att se elevens perspektiv som det främsta
- att lärarens roll är lyssnande och medforskande, inte ledande eller passiv
- att använda leken och miljön för att lära
- att använda pedagogisk dokumentation både för lärande och utveckling

Det är ett resultat som studien har gett mig som jag inte alls räknat med när jag valde forskningsområde. Vilket gör att jag upplever det ännu mer intressant att använda mig av Reggio Emilias pedagogiska förhållningssätt i min lärarroll och det är den utveckling och vidareutbildningen av mig själv som lärare som sker varje dag. Den sker både i arbetet med eleverna och i läraryrket, när jag är medforskare och när läraryrket utvärderar och kritiskt granskar sitt arbete där de även tar till sig ny forskning. Genom detta tillvägagångssätt menar bland annat Dahlberg & Åsén (2005) att arbetssättet är ett vetenskapligt förhållningssätt. Ett av läraren vetenskapligt förhållningssätt

Syftet var också att försöka hitta spår av teorier som ligger till grund för lärarnas pedagogiska förhållningssätt. Efter att ha analyserat intervjuvaren med *Bakgrunden* i åtanke menar jag att Reggio Emilia till stor del bygger på konstruktivistiskt perspektiv och sociokulturellt perspektiv och då främst genom de delar som förenar de två olika teorierna. De menar jag är att utgå ifrån elevens perspektiv i lärandet, att se eleven och att ha fokus på läroprocessen inte produkten.

Slutligen ställde jag en forskningsfråga kring hur de Reggio Emilia inspirerade lärarnas synsätt på lärande och goda lärandesituationer stämmer överens med läroplanen, Lpo 94s syn på lärande. Som jag ser det så finns det ingen direkt del av Reggio Emilias filosofi som strider mot Lpo 94, förutom att förskolorna i Reggio Emilia inte arbetar efter en läroplan. Men i övrigt så går Reggio Emilias filosofi helt i linje med Lpo 94. Reggio Emilia filosofin lägger vikt vid miljön, vilket inte Lpo 94 gör och Lpo 94 har konkreta kunskapsmål vilket följaktligen inte Reggio Emilia filosofin har, då de lite har någon läroplan.

Konsekvenser för läraryrket

Elever representerar samhället och kan ge skolan en snabbare samhällsanpassning, än var skolans egen byråkrati visat sig klarar av, om eleverna själva får vara med och bestämma över vad och hur de ska lära sig. Det betyder att lärare behöver vara flexibla och nytänkande, de behöver forska med eleverna inte före eleverna. Samtidigt som de behöver förbereda sitt arbete på ett för många nytt sätt. Synen på kunskap kommer troligen också påverkas, de faktiska kunskaperna blir sekundära och hur eleverna gör när de skaffar sig kunskapen, blir primär kunskap, allt för att eleverna ska lära för livet, livet efter grundskolan. Lärarna kan på ett effektivt sätt se till att den undervisning de erbjuder är baserad på ett vetenskapligt förhållningssätt. Det här är redan mål i Lpo 94 men genom att till exempel använda sig av Reggio Emilia filosofin i den svenska grundskolan får man ett verktyg att tillämpa för att uppnå de målen.

Förslag till fortsatt forskning

Flera av de intervjuade lärarna uttryckte intresse för att arbeta utan läromedel samtidigt som de uppgav att det kräver mycket av läraren och även att det finns utbredd skepsis i lärarkåren mot att elever skulle klara av att lära sig det som de förväntas kunna enligt Lpo 94. Det vore därför intressant och spännande att forska vidare kring det läromedelslösa klassrummet, att undersöka vad eleverna faktiskt lär sig när undervisningen bedrivs Reggio Emilia inspirerat utan läromedel som till exempel matematik- och historieböcker. Kan elever uppnå Lpo94s kunskapsmål utan läromedel men med Reggio Emilia inspirerad undervisning? Det menar jag skulle var intressant forskning att utföra eller läsa.

Referenser

- Abbott, Lesley & Nutbrown, Cathy. (2005). *Erfarenheter från förskolan i Reggio Emilia*. Lund: Studentlitteratur.
- Bae, B. (1992). *Erkjennelse og anerkjennelse – perspektiv på relasjoner*. Oslo: Univeritetsforlaget.
- Claesson, S. (2002). *Spår av teorier i praktiken. Några skolexempel*. Lund: Studentlitteratur.
- Dyste, Olga (Red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H & Wängnerud, L. (2004). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Elanders.
- Eurén, H. & Wien, E. (2009). Examensarbete: *Perspektiv på kunskap och lärande – En litteraturstudie om Montessori, Reggio Emilia och läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, lpo94*. Göteborgs Universitet
- Forsell, A. (2005). *Boken om pedagogerna. (Loris Malaguzzi och den pedagogiska filosofin i Reggio Emilia*. Dalberg, G & Åsén, G) Elanders Gummessons tryckeri, Falköping
- Häikiö, T. (2007). *Barns estetiska läroprocesser Atelierista i Förskola och skola*
- Jonstoj, Tove & Tolgraven, Åsa (2001) *Hundra sätt att tänka – om Reggio Emilias pedagogiska filosofi*. Stockholm: UR.
- Lenz Taguchi, Hillevi (1997) *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm: Stockholms Universitets förlag.
- Lpo 94 (1994) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet*. I Lärarnas riksförbund. (2008). Lärarhandboken. Stockholm: Modintryckoffset.
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Asplund Carlsson, Maj (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber
- Sjöberg, S. (2000). *Naturvetenskap som allmänbildning* Lund: Studentlitteratur.
- SOU 1992:94. *Skola för bildning*. Stockholm: Allmänna förlaget
- Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken. Bland plughästar och fusklappar*. Nordstedts Akademiska förlag.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2003). Föreställningar om lärande och tidsandan. Selander, S. (Red.) *Kobran, nallen och majjen. Tradition och förnyelse i svensk skola och skolforskning*. (s. 71-91). Myndigheten för skolutveckling.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv*. Prisma bokförlag.

Trost, J. (2005) *Kvalitativa Intervjuer*. Studentlitteratur: Lund.

van den Bosch, Frida. (2009). Examensarbete: *Små rum i rummet – om hur pedagoger i två olika praktiker ser på hur barn påverkas av sin förskolas fysiska innemiljö*. Högskolan i Borås.

Vetenskapsrådet (2010). *Forskningsetiska Principer – inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*

Wallin, Karin. (1981) *Ett barn har hundra språk*. Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri.

Wallin, Karin. (1986). *Om ögat fick makt*. Liber utbildning.

Muntliga referenser

Intervjuer

Ida	November 2009
Pernilla	November 2009
Linda	Mars 2010
Malin	Mars 2010

Föreläsningar

Bae, B. (250903). *Relation processer och inläring: Fokus på Definitionsmakt och Anerkännelse*. Göteborgs Universitet Pedagoggen.

Bilagor:

Bilaga 1	Intervjufrågor
Bilaga 2	Dikt: <i>Tvärtom, det är hundra det finns!</i> av Loris Malaguzzi

Bilaga 1

Intervjufrågor:

Frågorna ställs till Reggio Emilia inspirerade pedagoger, i frågorna som ställs är det delvis pedagogens egna förhållningssätt som efterfrågas samt delvis Reggio Emilias generella förhållningssätt. Följdfrågor av utvecklade och förtydligande karaktär vid behov.

- ☐ Berätta om hur du anser att lärande sker.
- ☐ Kan du ge exempel på vad du anser är goda lärandesituationer?
- ☐ Varifrån hämtar du inspiration till ditt sätt att arbeta?
- ☐ Hur tänker man kring barns lärande inom Reggio Emilia?
- ☐ Barn har 100 språk och vi berövar dem 99... säger Loris Malaguzzi, hur påverkar det eleverns lärande?
- ☐ Vad är det med Reggio Emilias förhållningssätt som tilltalar dig?

Tvärtom, det är hundra det finns!

Ett barn
är gjort av hundra

Barnet har
hundra språk
hundra händer
hundra tankar
hundra sätt att tänka
att leka och att tala på
hundra alltid hundra
sätt att lyssna
att förundras att tycka om
hundra lustar
att sjunga och förstå
hundra världar
att uppfinna
hundra världar
att drömma fram

ett barn har
hundra språk
(och därtill hundra
hundra hundra)
men berövas nittionio.
Skolan och kulturen
skiljer huvudet från kroppen.

Man ber barn:
att tänka utan händer
att handla utan huvud
att lyssna men inte tala
att begripa utan glädjen i
att hänföras och överraskas
annat är till påsk och jul.

Man ber dem:
att bara upptäcka den värld
som redan finns
och av alla hundra
berövar man dem nittionio.

Man säger dem:
att leken och arbetet
det verkliga och det inbillade
vetenskapen och fantasin
himlen och jorden
förnuftet och drömmarna
är företeelser
som inte hänger ihop.

Man säger dem:
att det inte finns hundra
Men barnet säger:
tvärtom, det är hundra som finns.

Loris Malaguzzi